

บทที่ ๓

ภพภูมิของสัตว์นรกในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

โลกต่ำช้าหาความสุขไม่ได้ เรียกว่า “อบายภูมิ” หรือ “จตุรบาวยภูมิ” หมายถึง โลกที่ปราศจากความสุข ซึ่งมีอยู่ ๔ โลกด้วยกัน คือ ๑. นิรยภูมิ (โลคนรก) ๒. เปตติวิสัยภูมิ (โลกเปรต) ๓. อสุรกายภูมิ (โลกอสุรกายภูมิ) ๔. ดิรัจฉานภูมิ (โลกเดียรัจฉาน) “นิรยภูมิ” หรือ โลคนรก คือ โลกที่เต็มไปด้วยความทุกข์ล้วน ๆ เป็นโลกที่ปราศจากความสุขโดยสิ้นเชิง สัตว์ผู้มาเกิดในโลกนี้ ไม่มีความสุขแม้แต่เล็กน้อย ฉะนั้น ภพภูมินี้จึงชื่อว่า นิรยภูมิ โลกที่ไม่มีความสุขกายสบายใจเลย “นิรยภูมิ” มีอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาลนักหนา แบ่งเป็นเขตเป็นประเทศ ใหญ่ก็มี เล็กก็มี เรียกสถานที่แต่ละแห่งเหล่านี้ว่า “ขุม” โลคนรกท่านจัดแบ่งเป็นประเภทใหญ่ได้ ๔ ประเภท คือ ๑) “มหานรก” มีอยู่ ๘ ขุม เรียงรายอยู่เป็นชั้น ๆ ๒) อสสุทนรก ๓) ยมโลก ๔) โลกัณฑนรก^๑ ดังนั้นในการศึกษาเนื้อหา “ภพภูมิของสัตว์นรก” ในบทที่ ๓ นี้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดหัวข้อการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

๓.๑ นิยามศัพท์และความหมาย

๓.๒ ภพภูมิของสัตว์นรกที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก

๓.๓ ภพภูมิของสัตว์นรกที่ปรากฏในอรรถกถา

๓.๔ สรุปการศึกษาภพภูมิของสัตว์นรกในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

^๑ ดูรายละเอียดใน พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร ป.ธ. ๙), *โลกทิปนี*, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, ๒๕๔๕), หน้า ๒๕-๒๖.

๓.๑ นิยามศัพท์และความหมาย

นิยามศัพท์และความหมายของคำว่า “ภพ” หรือ “ภูมิ” มี ๒ ลักษณะ คือ (๑) นิยามศัพท์ของคำว่า “ภูมิ” ของสัตว์นรก ตามพระบาลี (๒) นิยามศัพท์ของคำว่า “ภูมิ” ของสัตว์นรกตามพจนานุกรม โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

๓.๑.๑ นิยามศัพท์ของคำว่า “ภูมิ” ของสัตว์นรก ตามพระบาลี

คำว่า “ภพ” หรือ “ภูมิ” พระอรรถกถาจารย์ได้ให้ความหมาย หรือนิยามความหมายตามรูปศัพท์ และการแสดงรูปวิเคราะห์ ที่มีลักษณะ ความหมาย ดังต่อไปนี้

๑. พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้แสดงทัศนะความหมายของคำว่า “ภูมิ” ตามพระบาลี ไว้ในหนังสือ “พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด ศัพท์วิเคราะห์” โดยมีนิยามความหมายดังต่อไปนี้ คือ

ภูมิ ภูมิ, พื้นที, แผ่น (วสุธรา ฉมา ปถวี เมทนี มหี ฯพฯ)

ภวนติ อสฺส ภุตานิติ ภูมิ ที่เป็นที่มียู่เป็นอยู่แห่งสัตว์โลก (ภ ชาติในความหมายว่ามี, เป็น มิ ปัจจย^๒

๒. พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้แสดงทัศนะความหมายของคำว่า “ภูมิ” ตามพระบาลี ไว้ในหนังสือ “พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด ศัพท์วิเคราะห์” โดยมีนิยามความหมายดังต่อไปนี้ คือ

ภุมม (คุณ., นาม.) เป็นของโลก, เกี่ยวกับโลก, เกี่ยวกับแผ่นดิน ; นปฺ ดิน, พื้นดิน, พื้น.

ภุมมิ (อิต.) สิ่งที่เป็นของภาคพื้น, พื้นราบ, ดิน, ขึ้นตอน.^๓

^๒พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙, ราชบัณฑิต), พจนานุกรม เพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด ศัพท์วิเคราะห์, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลียงเชียง, ๒๕๕๐), หน้า ๔๙๓.

^๓มูลนิธิภูมิพลโลกฯ รวบรวม, พจนานุกรม บาลี-ไทย ฉบับภูมิพลโลกฯ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มูลนิธิภูมิพลโลกฯ, ๒๕๔๗), หน้า ๒๑๐.

๓.๑.๒ นิยามศัพท์ของคำว่า “ภูมิ” ของสัตว์นรก ตามพจนานุกรม

คำว่า “ภพ” หรือ “ภูมิ” พระอรรถกถาจารย์ได้ให้ความหมาย หรือนิยามความหมายตามพจนานุกรม โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

๑. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้แสดงทัศนะความหมายของ “ภพ” และคำว่า “ภูมิ” ไว้ในหนังสือ “พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ดังต่อไปนี้

ภูมิ ๑ ภูมิ (พุม, พุมิ, พุมมิ) หมายถึง แผ่นดิน, ที่ดิน,

ภูมิ ๒ ภูมิ (พุม) หมายถึง พื้น, ชั้น, พื้นเพ, ความรู้ เช่น อวดภูมิ อมภูมิ.

ภูมิ ๓ ภูมิ (พุม) หมายถึง สง่า, โอโถง, งาม, งาม, งาม, เช่น ว่าง, ภูมิ,

๒. พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้แสดงทัศนะความหมายของ “ภพ” และคำว่า “ภูมิ” ไว้ในหนังสือ “พจนานุกรมพุทธศาสน์ เพื่อการศึกษาพุทธศาสน์” ดังต่อไปนี้

“ภูมิ” (อ่านว่า พุม, พุมิ) แปลได้หลายนัย คือ

๑. แปลว่า พื้นดิน, แผ่นดิน, สถานที่, ถิ่น, ดินแดน เช่น ภูมิภาค ภูมิประเทศ

๒. แปลว่า ชั้น, พื้น, พื้นเพ เช่น ภูมิธรรม ภูมิปัญญา

๓. แปลว่า สง่า, โอโถง, งาม, งาม เช่น ภูมิใจ ภูมิฐาน

ภูมิ (ในคำวัด) ใช้เรียกชั้นหรือพื้นเพของจิตและเจตสิกที่ประณีตขึ้นไปตามลำดับ โดยแบ่งเป็น ๔ ชั้น คือ (๑) กามาวจรภูมิ ชั้นท่องเที่ยวอยู่ในกาม (๒) รูปาวจรภูมิ ชั้นท่องเที่ยวอยู่ในรูปภูมิ (๓) อรูปภูมิ ชั้นท่องเที่ยวอยู่ในอรูปภูมิ (๔) โลกุตตรภูมิ ชั้นพ้นจากโลก^๕

สรุปความว่า ความหมายของคำว่า “ภพภูมิของสัตว์นรก” และคำว่า “สัตว์นรก” ตามคัมภีร์ “อภิธานวรรณา” ได้ให้นิยามความหมายตามพระบาลี ดังนี้

ภูมิ ๑ ภูมิ (พุม, พุมิ, พุมมิ) หมายถึง แผ่นดิน, ที่ดิน,

ภูมิ ๒ ภูมิ (พุม) หมายถึง พื้น, ชั้น, พื้นเพ, ความรู้ เช่น อวดภูมิ อมภูมิ.

ภูมิ ๓ ภูมิ (พุม) หมายถึง สง่า, โอโถง, งาม, งาม, งาม, เช่น ว่าง, ภูมิ,

^๕พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙, ราชบัณฑิต), พจนานุกรม เพื่อการศึกษาพุทธศาสน์, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๔๖), หน้า ๗๓๐.

๓.๒ ภาพภูมิของสัตว์นรกที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก

ภาพภูมิของสัตว์นรกที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก ได้แก่ (๑) ภาพภูมิของสัตว์นรกที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก (๒) ภาพภูมิของสัตว์นรกที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก (๓) ภาพภูมิของสัตว์นรกที่ปรากฏในพระอภิธรรมปิฎก โดยมีเนื้อความของภาพภูมิของสัตว์นรก ดังต่อไปนี้

๓.๒.๑ ภาพภูมิของสัตว์นรกที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก

ภาพภูมิของสัตว์นรกที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก โดยมีเนื้อความของภาพภูมิของสัตว์นรก ดังหลักฐานที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก ดังต่อไปนี้

เรื่องนรกที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก จูฬวรรค (สังฆเภท ชันชกะ) ตติยภาณวาร เรื่องพระเทวทัตถูกอสัทธิธรรม ๘ อย่างครอบงำ โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

พระเทวทัตถูกอสัทธิธรรม ๘ อย่างเข้าครอบงำจิตใจ จึงเป็นสาเหตุต้องไปเกิดในมหานรกอเวจี ดำรงอยู่ชั่วกัป ไม่สามารถแก้ไขได้ อสัทธิธรรม ๘ อย่าง คือ

๑. พระเทวทัตถูกลาภเข้าครอบงำย่ำยีจิตใจ จึงเป็นสาเหตุต้องไปเกิดในนรก ดำรงอยู่ชั่วกัป ไม่สามารถแก้ไขได้

๒. พระเทวทัตถูกความเสื่อมลาภเข้าครอบงำย่ำยีจิตใจ จึงเป็นสาเหตุต้องไปเกิดในมหานรกอเวจี ดำรงอยู่ชั่วกัป ไม่สามารถแก้ไขได้

๓. พระเทวทัตถูกยศเข้าครอบงำย่ำยีจิตใจ จึงเป็นสาเหตุต้องไปเกิดในมหานรกอเวจี ดำรงอยู่ชั่วกัป ไม่สามารถแก้ไขได้

๔. พระเทวทัตถูกความเสื่อมยศเข้าครอบงำย่ำยีจิตใจ จึงเป็นสาเหตุต้องไปเกิดในมหานรกอเวจี ดำรงอยู่ชั่วกัป ไม่สามารถแก้ไขได้

๕. พระเทวทัตถูกสักการะเข้าครอบงำย่ำยีจิตใจ จึงเป็นสาเหตุต้องไปเกิดในมหานรกอเวจี ดำรงอยู่ชั่วกัป ไม่สามารถแก้ไขได้

๖. พระเทวทัตถูกความเสื่อมสักการะเข้าครอบงำย่ำยีจิตใจ จึงเป็นสาเหตุต้องไปเกิดในมหานรกอเวจี ดำรงอยู่ชั่วกัป ไม่สามารถแก้ไขได้

๗. พระเทวทัตถูกความปรารถนาชั่วเข้าครอบงำย่ำยีจิตใจ จึงเป็นสาเหตุต้องไปเกิดในมหานรกอเวจี ดำรงอยู่ชั่วกัป ไม่สามารถแก้ไขได้

๘. พระเทวทัตถูกความที่มีมิตรชั่วเข้าครอบงำย่ำยีจิตใจ จึงเป็นสาเหตุต้องไปเกิดในมหานรกอเวจี ดำรงอยู่ชั่วกัป ไม่สามารถแก้ไขได้

พระเวททัตถูกอัสสธรรม ๘ อย่างเหล่านี้เข้าครอบงำอำยิจิตใจ จึงเป็นสาเหตุต้องไปเกิดในนรก ดำรงอยู่ชั่วกัป ไม่สามารถแก้ไขได้^๕

๓.๒.๒ ภพภูมิของสัตว์นรกที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก

ภพภูมิของสัตว์นรกที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก โดยมีเนื้อความของภพภูมิของสัตว์นรกดังหลักฐานที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก ดังต่อไปนี้

๑. เรื่องนรกที่ปรากฏใน พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย (เล่ม ๑๑) ปาฏิกวรรค ๑. ปาฏิกสูตร เรื่องนักบวชเปลือยชื่อปาฏิกบุตร โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

“สุกัณฺฑิตะ เรากำหนดรู้ใจของนักบวชเปลือยปาฏิกบุตรด้วยใจของเราว่า “ถ้านักบวชเปลือยปาฏิกบุตรยังไม่ละวาจา ไม่ละความคิด ไม่สลัดความเห็นนั้นก็ไม้อาจที่จะมาเผชิญหน้ากับเราได้” แม้เขาจะคิดอย่างนี้ว่า “ถึงเราจะไม่ละวาจาไม่ละความคิด ไม่สลัดความเห็นนั้น ก็อาจไปเผชิญหน้ากับพระสมณโคตมได้” ดังนี้ศรัทธาของเขาจะพึงแตกแน” และเหล่าเทวดาก็ได้บอกความข้อนี้แก่เราว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ถ้านักบวชเปลือยปาฏิกบุตรไม่ละวาจา ฯลฯ ศรัทธาของเขาจะพึงแตกแน”

แม้เสนาบดีของเจ้าลิจฉวีชื่อชิตะ ซึ่งได้ถึงแก่อนิจกรรมไปเมื่อเร็ว ๆ นี้ ไปเกิดในหมู่เทพชั้นดาวดึงส์ ก็ได้เข้ามาบอกเราอย่างนี้ว่า “นักบวชเปลือยปาฏิกบุตรเป็นคนไม่ละอาย เป็นคนพูดเท็จ ทั้งได้พยากรณ์ข้าพระองค์ที่วัชชีคามว่า “เสนาบดีของเจ้าลิจฉวีชื่อชิตะไปเกิดในมหานรก” ข้าพระองค์มิได้ไปเกิดในมหานรก แต่ไปเกิดในหมู่เทพชั้นดาวดึงส์ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ นักบวชเปลือยปาฏิกบุตรเป็นคนไม่ละอาย เป็นคนพูดเท็จ ถ้านักบวชเปลือยปาฏิกบุตรยังไม่ละวาจา ไม่ละความคิด ไม่สลัดความเห็นนั้น ก็ไม้อาจที่จะมาเผชิญหน้ากับพระผู้มีพระภาคได้ แม้เขาจะคิดอย่างนี้ว่า “ถึงเรายังไม่ละวาจา ไม่ละความคิด ไม่สลัดความเห็นนั้น ก็อาจไปเผชิญหน้ากับพระสมณโคตมได้” ดังนี้ศรัทธาของเขาจะพึงแตกแน”

แม้เพราะเหตุนี้แล เรากำหนดรู้ใจของนักบวชเปลือยปาฏิกบุตรด้วยใจของเราว่า “ถ้านักบวชเปลือยปาฏิกบุตรยังไม่ละวาจา ไม่ละความคิด ไม่สลัดความเห็นนั้นก็ไม้อาจที่จะมาเผชิญหน้ากับเราได้” แม้เขาจะคิดอย่างนี้ว่า “ถึงเรายังไม่ละวาจาไม่ละความคิด ไม่สลัดความเห็นนั้น ก็อาจไปเผชิญหน้ากับพระสมณโคตมได้” ดังนี้ ศรัทธาของเขาจะพึงแตกแน และเหล่าเทวดาก็ได้บอกความข้อนี้แก่เราว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ถ้านักบวชเปลือยปาฏิกบุตรยังไม่ละวาจา ไม่ละความคิด ไม่สลัดความเห็นนั้น ก็ไม้อาจที่จะมาเผชิญหน้ากับพระผู้มีพระภาคได้ แม้เขาจะคิดอย่างนี้ว่า “ถึงเรายังไม่ละ

^๕ ดูรายละเอียดใน วิ.จ. (ไทย) ๗/๓๔๘/๒๐๙.

วาจา ไม่ละความคิด ไม่สละความเห็นนั้น ก็อาจไปเผชิญหน้ากับพระสมณโคดมได้” ดังนี้ ศีระของ เขาจะพึงแตกแน่”

สุนัขขี้ต๊ะ ก็เรานั้นแล จะเข้าไปยังกรุงเวสาลีเพื่อบิณฑบาต กลับจากบิณฑบาต ภายหลัง ฉันทดาหารเสร็จแล้ว จะเข้าไปยังอารามของนักบวชเปลือยปาฎิกบุตร เพื่อพักกลางวัน ถ้าเธอ อยากจะบอกก็จงไปบอกเขาเดี๋ยวนี้”^๖

๒. เรื่องนรกที่ปรากฏใน พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย (เล่ม ๑๒) มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ ๕. จุฬยมกวรรค ๑๐. มารตักขณียสูตร โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

มาร ครั้นในเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคพระนามว่ากุกุสันธะผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงครองอันตรวาสกถือบาตรและจีวร มีท่านพระวิรุทธะเป็นปัจฉาสมณะ(ผู้ติดตาม) เสด็จเข้าสู่หมู่บ้าน เพื่อบิณฑบาต

ครั้งนั้น ทูสีมารได้เข้าสิงเด็กคนหนึ่งแล้วเอาก้อนหินขว้างที่ศีรษะของท่านพระวิรุทธะแตก ท่านพระวิรุทธะมีศีรษะแตกเลือดไหลอาบอยู่ เดินตามเสด็จพระผู้มีพระภาคพระนามว่ากุกุสันธะไปข้าง หลัง ๆ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคพระนามว่ากุกุสันธะผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทรง ขำเลี้งดูเหมือนขำขำเลี้งดู แล้วตรัสว่า “ทูสีมารนี้ไม่รู้จักประมาณเลย” ก็แลทูสีมารเคลื่อนแล้ว จากที่นั้น ได้ไปเกิดในมหานรก พร้อมกับพระกิริยาที่ทรงขำเลี้งดู

มาร มหานรคนั้นมี ๓ ชื่อ คือ (๑) ฉฬสสายตนิกร (๒) สังกุสมาहनรก (๓) ปัจจัตตเวทนียนรก ครั้งนั้น พวกนายนิรยบาลเข้ามาหาเรา (ผู้เป็นทูสีมาร) แล้วบอกว่า “เมื่อใด หลาวเหล็กกับหลาวเหล็กมารวมกันที่กลางหทัยของท่าน เมื่อนั้น ท่านจะพึงรู้ว่า “เราไหม้อยู่ในนรก พันปีแล้ว เรานั้น หมกไหม้อยู่ในมหานรก หลายปี หลายร้อยปี หลายพันปี และหมกไหม้อยู่ในอุสส ทนรกซึ่งเป็นบริวารแห่งมหานรคนั้น เสวยทุกข์เวทนาหนักกว่าก่อนอีกหนึ่งหมื่นปี เรานั้นมีร่างกาย เหมือนมนุษย์ มีศีระเป็นปลา”^๗

๓. เรื่องนรกที่ปรากฏใน พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย (เล่ม ๑๔) มัชฌิมนิกาย อุปริ ปัณณาสก์ ๓. สุธมฺมตวรรค ๑๐. เทวทูตสูตร ว่าด้วยเทวทูต โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้

^๖ ที.ม. (ไทย) ๑๑/๑๙/๑๕-๑๖.

^๗ ม.ม. (ไทย) ๑๒/๕๑๒/๕๕๐.

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ณ ที่นั่นแล พระผู้มีพระภาคได้รับสั่งเรียกภิกษุทั้งหลายมาตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย” ภิกษุเหล่านั้นทูลรับสนองพระดำรัสแล้วพระผู้มีพระภาคจึงได้ตรัสเรื่องนี้ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือนเรือน ๒ หลัง มีประตูตรงกัน บุรุษผู้มีตาดียืนอยู่ตรงกลางเรือน ๒ หลังนั้น พึงเห็นคนกำลังเดินเข้าเรือนบ้าง กำลังเดินออกจากเรือนบ้าง กำลังเดินมาบ้าง กำลังเดินไปบ้าง แม้ฉันใด เราก็ฉันนั้นเหมือนกันเห็นหมู่วัตถุผู้กำลังจุติ กำลังเกิด ทั้งชั้นต่ำและชั้นสูงงามและไม่งาม เกิดดีและเกิดไม่ดี ด้วยตาทิพย์อันบริสุทธิ์เหนือมนุษย์ รู้ชัดถึงหมู่วัตถุผู้เป็นไปตามกรรมว่า “สัตว์เหล่านี้ประกอบกายสุจริต วชิสุจริต และมโนสุจริต ไม่กล่าวร้ายพระอริยะมีความเห็นชอบ และชักชวนผู้อื่นให้ทำกรรมตามความเห็นชอบ หลังจากตายแล้วจะไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ หรือสัตว์เหล่านี้ประกอบกายสุจริต วชิสุจริต และมโนสุจริต ไม่กล่าวร้ายพระอริยะมีความเห็นชอบ และชักชวนผู้อื่นให้ทำกรรมตามความเห็นชอบ หลังจากตายแล้ว จะไปเกิดในหมู่มนุษย์ สัตว์เหล่านี้ประกอบ กายทุจริต วชิทุจริตและมโนทุจริต กล่าวร้ายพระอริยะ มีความเห็นผิด และชักชวนผู้อื่นให้ทำกรรมตามความเห็นผิด หลังจากตายแล้ว จะไปเกิดในเปรตวิสัยหรือสัตว์เหล่านี้ประกอบกายทุจริต วชิทุจริต และมโนทุจริต กล่าวร้ายพระอริยะมีความเห็นผิด และชักชวนผู้อื่นให้ทำกรรมตามความเห็นผิด หลังจากตายแล้วจะไปเกิดในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ก็หรือว่าสัตว์เหล่านี้ประกอบกายทุจริต วชิทุจริตและมโนทุจริต กล่าวร้ายพระอริยะ มีความเห็นผิด และชักชวนผู้อื่นให้ทำกรรมตามความเห็นผิด หลังจากตายแล้ว จะไปเกิดในอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก”

ภิกษุทั้งหลาย นายนิรบาลจับแขนเขาไปแสดงต่อพญายมว่า “ขอเดชะ คนผู้นี้ไม่เกื้อกูลมารดา ไม่เกื้อกูลบิดา ไม่เกื้อกูลสมณะไม่เกื้อกูลพราหมณ์ และไม่อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในตระกูล ขอพระองค์จงลงโทษคนผู้นี้เถิด”

ภิกษุทั้งหลาย พญายมสอบสวนซักไซ้ไล่เลียงเขาถึงเทวทูตที่ ๑ ว่า “เจ้าไม่เคยเห็นเทวทูตที่ ๑ ปรากฏในหมู่มนุษย์บ้างหรือ”

เขาตอบว่า “ไม่เคยเห็น พระเจ้าข้า”

พญายมถามเขาว่า “ในหมู่มนุษย์ เด็กเล็กผู้ยังอ่อนนอนหงายกึ่งเกลือกอยู่ในมูตรและกรีสของตน เจ้าไม่เคยเห็นบ้างหรือ”

เขาตอบว่า “เคยเห็น พระเจ้าข้า”

“เจ้านั้นเป็นผู้รู้เพียงสา เป็นผู้ใหญ่ ไม่ได้คิดอย่างนี้หรือว่า “ถึงตัวเราก็มีความเกิดเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเกิดไปได้ เอาเกิด เราจะทำความดีทางกายวาจา และใจ”

“ไม่เคยคิด เพราะมัวประมาทอยู่ พระเจ้าข้า”

^๘ ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๖๑/๓๐๙-๓๑๐.

“เจ้าไม่ได้ทำความดีทางกาย วาจา และใจ เพราะมัวประมาทอยู่ เอาเถิดเราจะลงโทษเจ้าตามฐานะที่ประมาท ก็บาปกรรมนี้นั้น บิดามารดา พี่ชายน้องชาย พี่สาวน้องสาว มิตร อำมาตย์ ญาติสาโลหิต สมณพราหมณ์ เทวดา ไม่ได้ทำให้เจ้าเลย เจ้าทำเองแท้ ๆ เจ้านั่นเองต้องรับผลของบาปกรรมนั้น”^๙

พญายมครั้นสอบสวนซักไซ้ไล่เลียงเขาถึงเทวทูตที่ ๑ แล้ว จึงสอบสวนซักไซ้ไล่เลียงถึงเทวทูตที่ ๒ ว่า “เจ้าไม่เคยเห็นเทวทูตที่ ๒ ปรากฏในหมู่มนุษย์บ้างหรือ”

เขาตอบว่า “ไม่เคยเห็น พระเจ้าข้า”

“ในหมู่มนุษย์ สตรีหรือบุรุษมีอายุ ๘๐ ปี ... ๙๐ ปี ... หรือ ๑๐๐ ปี เป็นคนชรา มีซี่โครงคด หลังโก่ง หลังค่อม ถือไม้เท้า เดินงก ๆ เงิน ๆ เก้ ๆ กัง ๆ หมดความเป็นหนุ่มสาว ฟันหัก ผมหงอก ศีรษะล้าน หนังเหี่ยว ตัวตกระเจ้าไม่เคยเห็นบ้างหรือ”

“เคยเห็น พระเจ้าข้า”

“เจ้านั้นเป็นผู้รู้เดียงสา เป็นผู้ใหญ่ ไม่ได้คิดอย่างนี้หรือว่า “ถึงตัวเราก็น่ามีความแก่เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้ เอาเถิด เราจะทำความดีทางกายวาจา และใจ”

“ไม่เคยคิด เพราะมัวประมาทอยู่ พระเจ้าข้า”

“เจ้าไม่ได้ทำความดีทางกาย วาจา และใจ เพราะมัวประมาทอยู่ เอาเถิดเราจะลงโทษเจ้าตามฐานะที่ประมาท ก็บาปกรรมนี้นั้น บิดามารดา พี่ชายน้องชาย พี่สาวน้องสาว มิตร อำมาตย์ ญาติสาโลหิต สมณพราหมณ์ เทวดา ไม่ได้ทำให้เจ้าเลย เจ้าทำเองแท้ ๆ เจ้านั่นเองต้องรับผลของบาปกรรมนั้น”^{๑๐}

พญายมครั้นสอบสวนซักไซ้ไล่เลียงเขาถึงเทวทูตที่ ๒ แล้ว จึงสอบสวนซักไซ้ไล่เลียงถึงเทวทูตที่ ๓ ว่า “เจ้าไม่เคยเห็นเทวทูตที่ ๓ ปรากฏในหมู่มนุษย์บ้างหรือ”

เขาตอบว่า “ไม่เคยเห็น พระเจ้าข้า”

“ในหมู่มนุษย์ สตรีหรือบุรุษเจ็บป่วย ประสบทุกข์ เป็นไข้หนัก นอนจมอยู่ในมูตรและกรีสของตน ผู้อื่นต้องช่วยพยุงให้ลุกขึ้นช่วยป้อนอาหาร เจ้าไม่เคยเห็นบ้างหรือ”

“เคยเห็น พระเจ้าข้า”

“เจ้านั้นเป็นผู้รู้เดียงสา เป็นผู้ใหญ่ ไม่ได้คิดอย่างนี้หรือว่า “ถึงตัวเราก็น่ามีความป่วยไข้เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความป่วยไข้ไปได้ เอาเถิด เราจะทำความดีทางกาย วาจา และใจ”

“ไม่เคยคิด เพราะมัวประมาทอยู่ พระเจ้าข้า”

^๙ ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๖๒/๓๑๐-๓๑๑.

^{๑๐} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๖๓/๓๑๑.

“เจ้าไม่ได้ทำความดีทางกาย วาจา และใจ เพราะมัวประมาทอยู่ เอาเถิดเราจะลงโทษเจ้าตามฐานะที่ประมาท ก็บาปกรรมนี้นั้น บิดามารดา พี่ชายน้องชาย พี่สาวน้องสาว มิตร อำมาตย์ ญาติสาโลหิต สมณพราหมณ์ เทวดา ไม่ได้ทำให้เจ้าเลย เจ้าทำเองแท้ ๆ เจ้านั่นเองต้องรับผลของบาปกรรมนั้น” ^{๑๑}

พญายมครั้นสอบสวนซักไซ้ไล่เลียงเขาถึงเทวทูตที่ ๓ แล้ว จึงสอบสวนซักไซ้ไล่เลียงถึงเทวทูตที่ ๔ ว่า “เจ้าเคยเห็นเทวทูตที่ ๔ ปรากฏในหมู่มนุษย์บ้างหรือ”

เขาตอบว่า “ไม่เคยเห็น พระเจ้าข้า”

“ในหมู่มนุษย์ พระราชารับสั่งให้จับโจรผู้ประพฤติผิดมาแล้ว ลงอาญาด้วยประการต่าง ๆ คือ ให้เขียนด้วยแส้บ้าง ให้เขียนด้วยหวายบ้าง ให้ตีด้วยไม้พลองบ้าง ตัดมือบ้าง ตัดเท้าบ้าง ตัดทั้งมือและเท้าบ้าง ตัดใบหูบ้าง ตัดจมูกบ้าง ตัดทั้งใบหูและจมูกบ้าง วางก้อนเหล็กแดงบนศีรษะบ้าง ถลกหนังศีรษะแล้วขัดให้ขาวเหมือนสังข์บ้าง เอาไฟมัดปากจนเลือดไหลเหมือนปากราหูบ้าง เอาผ้าพันตัวรัดน้ำมันแล้วจุดไฟเผาบ้าง พันมือแล้วจุดไฟต่างคบบ้าง ถลกหนังตั้งแต่คอถึงข้อเท้าให้ลูกเดินเหยียบหนังจนลัมลงบ้าง ถลกหนังตั้งแต่คอถึงขั้วเอว ทำให้มองดูเหมือนนุ่งผ้าคารองบ้าง สวมปลอกเหล็กที่ข้อศอกและเข่าแล้วเสียบหลาวทั้ง ๕ ทิศเอาไฟเผาบ้าง ใช้เบ็ดเกี่ยวหนัง เนื้อเอ็นออกมาบ้าง เชื้อนเนื้อออกเป็นแฉ่ง ๆ เหมือนเหรียญกษาปณ์บ้าง เชื้อนหนัง เนื้อ เอ็น ออกเหลือไว้แต่กระดูกบ้าง ใช้หลาวแทงช่องหูให้ทะลุถึงกันบ้าง เสียบให้ติดดินแล้วจับเขาหมุนได้รอบบ้าง ทบกระดูกให้แหลกแล้วถลกหนังออกเหลือไว้แต่กองเนื้อเหมือนตังใบไม้บ้าง รดตัวด้วยน้ำมันที่กำลังเดือดพล่านบ้าง ให้สุนัขกัดกินจนเหลือแต่กระดูกบ้าง ให้นอนบนหลาวทั้งเป็นบ้าง ตัดศีรษะออกด้วยดาบบ้าง เจ้าไม่เคยเห็นบ้างหรือ”

“เคยเห็น พระเจ้าข้า”

“เจ้านั้นเป็นผู้รู้เพียงสา เป็นผู้ใหญ่ ไม่ได้คิดอย่างนี้หรือว่า “ได้ยินว่าสัตว์ผู้ทำบาปกรรมไว้เหล่านั้น จะถูกลงอาญาด้วยประการต่าง ๆ เห็นปานนี้ในปัจจุบัน ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงชาติหน้าเอาเถิด เราจะทำความดีทางกาย วาจาและใจ”

“ไม่เคยคิด เพราะมัวประมาทอยู่ พระเจ้าข้า”

“เจ้าไม่ได้ทำความดีทางกาย วาจา และใจ เพราะมัวประมาทอยู่ เอาเถิดเราจะลงโทษเจ้าตามฐานะที่ประมาท ก็บาปกรรมนี้นั้น บิดามารดา พี่ชายน้องชาย พี่สาวน้องสาว มิตร อำมาตย์ ญาติสาโลหิต สมณพราหมณ์ เทวดา ไม่ได้ทำให้เจ้าเจ้าทำเองแท้ ๆ เจ้านั่นเองต้องรับผลของบาปกรรมนั้น” ^{๑๒}

^{๑๑} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๖๔/๓๑๑-๓๑๒.

^{๑๒} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๖๕/๓๑๒-๓๑๓.

พญามครันสอบสวนซักไซ้ไล่เลียงเขาถึงเทวทูตที่ ๔ แล้ว จึงสอบสวนซักไซ้ไล่เลียงถึงเทวทูตที่ ๕ ว่า “เจ้าไม่เคยเห็นเทวทูตที่ ๕ ปรากฏในหมู่มนุษย์บ้างหรือ”

เขาตอบว่า “ไม่เคยเห็น พระเจ้าข้า”

“ในหมู่มนุษย์ สตรีหรือบุรุษที่ตาย ๑ วัน ๒ วัน หรือ ๓ วัน พองขึ้นเป็นสีเขียว มีน้ำเหลืองแตกซ่าน เจ้าไม่เคยเห็นบ้างหรือ”

“เคยเห็น พระเจ้าข้า”

“เจ้าเป็นผู้รู้เพียงสา เป็นผู้ใหญ่ ไม่ได้คิดอย่างนี้หรือว่า “ถึงตัวเราก็คมีความตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้ เอาเถิด เราจะทำความดีทางกาย วาจาและใจ”

“ไม่เคยคิด เพราะมัวประมาทอยู่ พระเจ้าข้า”

“เจ้าไม่ได้ทำความดีทางกาย วาจา และใจ เพราะมัวประมาทอยู่ เอาเถิดเราจะลงโทษเจ้าตามฐานะที่ประมาท ก็บาปกรรมนี้นั้น บิดามารดา พี่ชายน้องชายพี่สาวน้องสาว มิตรอำมาตย์ ญาติสาโลหิต สมณพราหมณ์ เทวดา ไม่ได้ทำให้เจ้าเลย เจ้าทำเองแท้ ๆ เจ้านั่นเองต้องรับผลของบาปกรรมนั้น” ^{๑๓}

พญามครันสอบสวนซักไซ้ไล่เลียงเขาถึงเทวทูตที่ ๕ นั้นแล้วก็นิ่งเฉย

นายนิรบาลจึงลงกรรมกรณ์ชื่อเครื่องพันธนาการ ๕ อย่าง คือ ตอกตะปูเหล็กร้อนแดงที่มือ ๒ ข้าง ที่เท้า ๒ ข้าง และที่กลางอก เขาเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อน ณ ที่นั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

นายนิรบาลฉุดลากเขาไป เอาขวานถาก ฯลฯ

นายนิรบาลจับเขาเอาเท้าขึ้น เอาศีรษะลง เอามิดเดือน ฯลฯ จับเขาเทียมรถแล่นกลับไปกลับมาบนพื้นดินอันร้อนลุกเป็นเปลว โชติช่วง ฯลฯ บังคับเขาขึ้นลงภูเขาถ่านเพลิงลูกใหญ่ที่ไฟลุกโชน ฯลฯ จับเขาเอาเท้าขึ้น เอาศีรษะลง ทุ้มลงในโลหภูมิอันร้อนแดงลุกเป็นแสงไฟ เขาถูกต้มเดือดจนตัวพองในโลหภูมินั้น เขาเมื่อถูกต้มเดือดจนตัวพองในโลหภูมินั้น บางครั้งลอยขึ้น บางครั้งจมลง บางครั้งลอยขวาง เขาเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อนอยู่ในโลหภูมิอันร้อนแดงนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไปนายนิรบาลจึงทุ้มเขาลงในมหานรกก็มหานรคนั้นมี ๔ มุม ๔ ประตู แบ่งออกเป็นสวน มีกำแพงเหล็กล้อมรอบ ครอบด้วยฝาเหล็ก มหานรคนั้น มีพื้นเป็นเหล็ก ลูกโชนโชติช่วง แผ่ไปไกลด้านละ ๑๐๐ โยชน์ ตั้งอยู่ทุกเมื่อ ^{๑๔}

^{๑๓} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๖๖/๓๑๓-๓๑๔.

^{๑๔} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๖๗/๓๑๔.

ภิกษุทั้งหลาย เปลวไฟแห่งมหานรกนั้น ลูกโพล่งขึ้นจากฝาด้านทิศตะวันตกจรดฝาด้านทิศตะวันตก ลูกโพล่งขึ้นจากฝาด้านทิศตะวันตกจรดฝาด้านทิศตะวันออก ลูกโพล่งขึ้นจากฝาด้านทิศเหนือจรดฝาด้านทิศใต้ ลูกโพล่งขึ้นจากฝาด้านทิศใต้จรดฝาด้านทิศเหนือ ลูกโพล่งขึ้นจากเบื้องล่างจรดเบื้องบน ลูกโพล่งขึ้นจากเบื้องบนจรดเบื้องล่าง เขาเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อนอยู่ในมหานรกนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

มีสมัยที่บางครั้งบางคราว เมื่อล่วงกาลไปนาน ประตูด้านทิศตะวันออกของมหานรกนั้นจะถูกเปิด เขาจะวิ่งไปที่ประตูนั้นอย่างรวดเร็ว เมื่อเขาวิ่งไปอย่างรวดเร็วจึงถูกไฟไหม้ผิวบ้าง ไหม้หนังบ้าง ไหม้เนื้อบ้าง ไหม้เอ็นบ้าง แม้กระดุกทั้งหลายก็มอดไหม้เป็นควัน อวัยวะที่ถูกแยกออกแล้วจะกลับคงรูปเดิมทันที ในขณะที่เขามาถึง ประตูนั้นจะถูกปิด เขาจึงเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อนอยู่ในมหานรกนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

มีสมัยที่บางครั้งบางคราว เมื่อล่วงกาลไปนาน ประตูด้านทิศตะวันตกของมหานรกนั้นจะถูกเปิด... ประตูด้านทิศเหนือจะถูกเปิด... ประตูด้านทิศใต้จะถูกเปิด... เขาจะวิ่งไปที่ประตูนั้นอย่างรวดเร็ว เมื่อเขาวิ่งไปอย่างรวดเร็วจึงถูกไฟไหม้ผิวบ้าง ไหม้หนังบ้าง ไหม้เนื้อบ้าง ไหม้เอ็นบ้าง แม้กระดุกทั้งหลายก็มอดไหม้เป็นควัน อวัยวะที่ถูกแยกออกแล้วจะกลับคงรูปเดิมทันที ในขณะที่เขามาถึงประตูนั้นจะถูกปิด เขาจึงเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อน อยู่ในมหานรกนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

มีสมัยที่บางครั้งบางคราว เมื่อล่วงกาลไปนาน ประตุมหานรกด้านทิศตะวันออกจะถูกเปิด เขาจะวิ่งไปที่ประตูนั้นอย่างรวดเร็ว เมื่อเขาวิ่งไปอย่างรวดเร็ว จึงถูกไฟไหม้ผิวบ้าง ไหม้หนังบ้าง ไหม้เนื้อบ้าง ไหม้เอ็นบ้าง แม้กระดุกทั้งหลายก็มอดไหม้เป็นควัน อวัยวะที่ถูกแยกออกแล้วจะกลับคงรูปเดิมทันที (แต่) เขาจะออกทางประตูนั้นได้^{๑๕}

ภิกษุทั้งหลาย

๑. รอบ ๆ มหานรกนั้น มีคูณรกขนาดใหญ่อยู่ เขาตกลงในคูณรกนั้นในคูณรกนั้นแล สัตว์ปากเขี้ยวทั้งหลายย่อมเจาะผิว เจาะผิวแล้วจึงเจาะหนัง เจาะหนังแล้ว จึงเจาะเนื้อ เจาะเนื้อแล้ว จึงเจาะเอ็นเจาะเอ็นแล้ว จึงเจาะกระดุก เจาะกระดุกแล้ว จึงกินเยื่อในกระดุกเขาเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อน อยู่ในมหานรกนั้นแต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

๒. รอบ ๆ คูณรกนั้น มีกุกกุลนรกขนาดใหญ่อยู่ เขาตกลงในกุกกุลนรกนั้น จึงเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อน อยู่ในกุกกุลนรกนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

^{๑๕} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๖๘/๓๑๔-๓๑๕.

๓. รอบ ๆ กุกกุลนรานั้น มีป่าจั่วขนาดใหญ่สูง ๑ โยชน์ มีหนามยาว ๑๖ องค์กร ร้อนแดงลุกเป็นแสงไฟ นายนิรยบาลบังคับเขาขึ้นลงที่ป่าจั่วนั้น เขาเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อน อยู่ในป่าจั่วนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

๔. รอบ ๆ ป่าจั่วนี้มีป่าไม้ที่มีใบเป็นดาบขนาดใหญ่อยู่ เขาเข้าไปในป่าไม้ที่มีใบเป็นดาบนั้น ใบไม้ที่เป็นดาบถูกลมพัดแล้วจะตัดมือเข้างัด ตัดเท้าข้าง ตัดมือและเท้าข้าง ตัดหูข้าง ตัดจมูกข้าง ตัดหูและจมูกข้าง เขาเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อนอยู่ในป่าไม้ที่มีใบเป็นดาบนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

๕. รอบ ๆ ป่าไม้ที่มีใบเป็นดาบนั้นมีแม่น้ำอันมีน้ำเป็นต่างขนาดใหญ่อยู่ เขาตกลงในแม่น้ำอันมีน้ำเป็นต่างนั้น จึงลอยไปในแม่น้ำอันมีน้ำเป็นต่างนั้น ตามกระแสบ้าง ทวนกระแสบ้าง ตามกระแสและทวนกระแสบ้าง เขาเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อนอยู่ในนรกแม่น้ำอันมีน้ำเป็นต่างนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป^{๑๖}

ภิกษุทั้งหลาย นายนิรยบาลใช้เบ็ดเกี่ยวสัตว์นรานั้นขึ้นมาวางไว้บนบกแล้วถามเขาอย่างนี้ว่า “พอมหาจำเริญ เจ้าต้องการอะไร”

เขากล่าวอย่างนี้ว่า “ข้าพเจ้าหิว เจ้าข้า”

นายนิรยบาลจึงใช้ขอเหล็กอันร้อนแดงลุกเป็นแสงไฟเกี่ยวปากให้อ้า แล้วใส่ก้อนโลหะอันร้อนแดงลุกเป็นแสงไฟเข้าไปในปาก ก้อนโลหะนั้นจึงไหม้ริมฝีปากข้าง ริมปากข้าง ริมคอข้าง ริมท้องข้าง พาไส้ใหญ่ข้าง ไส้น้อยข้างของเขาออกมาทางทวารหนัก เขาเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อน อยู่ในนรกนั้นแต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

นายนิรยบาลถามเขาว่า “พอมหาจำเริญ เจ้าต้องการอะไร”

เขากล่าวอย่างนี้ว่า “ข้าพเจ้ากระหาย เจ้าข้า”

นายนิรยบาลจึงใช้ขอเหล็กอันร้อนแดงลุกเป็นแสงไฟเกี่ยวปากให้อ้า แล้วกรอกน้ำทองแดงอันร้อนแดงลุกเป็นแสงไฟเข้าไปในปาก น้ำทองแดงนั้นจึงลวกริมฝีปากข้าง ลวกปากข้าง ลวกคอข้าง ลวกท้องข้าง พาไส้ใหญ่ข้าง ไส้น้อยข้างของเขา ออกมาทางทวารหนัก เขาเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อนอยู่ในนรกนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป นายนิรยบาลจึงโยนเขาเข้าไปในมหานรกอีก

ภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว พญายมได้คิดว่า “ได้ยินว่า ชนเหล่าใดทำบาปอกุศลกรรมไว้ในโลก ชนเหล่านั้นจึงถูกนายนิรยบาลทรมานด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างนี้ โอหนอ เราพึงได้ความเป็นมนุษย์ พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพึงเสด็จจุติในโลก เราพึงเข้าไปเฝ้าพระองค์ พระองค์พึงแสดงธรรมแก่เรา และเราพึงรู้ทั่วถึงธรรมของพระองค์”

^{๑๖} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๖๔/๓๑๕-๓๑๖.

เราได้ฟังความนั้นจากสมณะหรือพราหมณ์อื่นแล้ว จึงกล่าวอย่างนี้ก็ไม่แต่เรากล่าวสิ่ง
ที่เราตัวเอง เห็นเอง ทราบเองเท่านั้น” ^{๑๗}

พระผู้มีพระภาคผู้สุคตศาสดาครั้นตรัสเวยาकरणภาษิตนี้แล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์
อื่นอีกต่อไปว่า “มาณพเหล่าใดอันเทวทูตตักเตือนแล้ว ยังประมาทอยู่มาณพเหล่านั้นเข้าถึงหมู่ที่เลว
ย่อมเศร้าโศกตลอดกาลนาน

ส่วนสัตบุรุษเหล่าใดเป็นผู้สงบในโลกนี้ อันเทวทูตตักเตือนแล้ว ไม่ประมาทในอริยธรรม
ในกาลใด ๆ เห็นภัยในความยึดมั่นถือมั่น

ที่เป็นบ่อเกิดแห่งความเกิดและความตาย เพราะไม่ยึดมั่นถือมั่น จึงหลุดพ้น ในธรรมเป็น
ที่สิ้นความเกิดและความตาย

สัตบุรุษเหล่านั้นจึงถึงความเกษม มีความสุข ดับสนิทในปัจจุบัน ล่วงพ้นเวรและภัยทุก
อย่าง ข้ามพ้นทุกข์ทั้งสิ้นได้แล้ว” ดังนี้แล ^{๑๘}

๔. เรื่องนรกที่ปรากฏใน พระสุตตันตปิฎก (เล่ม ๑๕) สังยุตตนิกาย สคาถวรรค ๓.
โกสลสังยุต ๒. ทุติยวรรค ๑๐. ทุติยอพุทธกสูตร ว่าด้วยทรัพย์ที่ไม่มีบุตร สูตรที่ ๒ โดยมีเนื้อหา
ดังต่อไปนี้

ครั้งนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลได้เสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคแต่ยังวันถวายอภิวาทแล้ว
ประทับนั่ง ณ ที่สมควร พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกับพระเจ้าปเสนทิโกศลดังนี้ว่า “เชิญเถิด มหาบพิตร
พระองค์เสด็จมาจากไหนแต่ยังวัน”

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ คหบดีผู้เป็นเศรษฐีในกรุง สา
วัตถีนี้ ถึงแก่กรรมแล้ว ข้าพระองค์ให้ชนทรัพย์สมบัติที่ไม่มีบุตรนั้นมาไว้ในพระราชวังแล้วก็มาเข้า
เฝ้า เฉพาะเงินเท่านั้นมี ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ ส่วนเครื่องเงินนั้นไม่ต้องพูดถึง อนึ่ง คหบดีผู้เป็นเศรษฐี
นั้น ได้บริโภคอาหารเช่นนี้ คือ บริโภคปลายข้าวกับน้ำผักดอง ได้ใช้ผ้าเครื่องนุ่มห่มเช่นนี้ คือ นุ่ม
ห่มผ้าเนื้อหยาบที่ตัดเป็นสามชิ้นเย็บติดกัน ได้ใช้ยานพาหนะเช่นนี้ คือ ไร่รถเก่า ๆ กันร่วมทำด้วย
ใบไม้”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “มหาบพิตร ข้อนี้เป็นอย่างนั้น มหาบพิตร ข้อนี้เป็นอย่างนั้น
เรื่องเคยมีมาแล้ว คหบดีผู้เป็นเศรษฐีนั้น ได้สั่งให้จัดเตรียมบิณฑบาตถวายพระปัจเจกสัมพุทธเจ้าพระ
นามว่าตครสีขี ว่า “ท่านทั้งหลาย จงถวายอาหารบิณฑบาตแก่สมณะ” แล้วลุกจากอาสนะเดินจากไป
ภายหลังได้มีความเสียดายว่า “อาหารบิณฑบาตนี้ให้ทาสหรือกรรมกรบริโภคยิ่งดีกว่า” นอกจากนี้เขายัง
ปลิดชีวิตบุตรน้อยคนเดียวของพี่ชาย เพราะทรัพย์สมบัติเป็นเหตุอีกด้วย

^{๑๗} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๗๐/๓๑๗.

^{๑๘} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๗๑/๓๑๗-๓๑๘.

มหาบพิตร ด้วยผลของกรรมที่คบดีผู้เป็นเศรษฐีนั้น สั่งให้จัดเตรียมอาหารบิณฑบาตถวายพระปัจเจกสัมพุทธเจ้าพระนามว่าตครสีชี เขาจึงบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์ ๗ ครั้ง ด้วยเศษผลของกรรมนั้นเหมือนกัน ได้เป็นเศรษฐีในกรุงสาวัตถีนี้แหละถึง ๗ ครั้ง

มหาบพิตร ด้วยผลของกรรมที่คบดีผู้เป็นเศรษฐีนั้นถวายอาหารบิณฑบาตแล้วภายหลังได้มีความเสียดายว่า “อาหารบิณฑบาตนี้ให้ทาสหรือกรรมกรบริโภคน่าเสียดายกว่า” เขาจึงไม่คิดอยากบริโภคอาหารอันมากมาย ไม่คิดอยากใช้ผ้าเครื่องนุ่งห่มอันมากมาย ไม่คิดอยากใช้นานพาทะอย่างโอ้อ่า ไม่คิดอยากบริโภคกามคุณ ๕ ที่ดี ๆ

มหาบพิตร อนึ่ง ด้วยผลของกรรมที่คบดีผู้เศรษฐีนั้นปลิตชีวิตบุตรน้อยคนเดียวของพี่ชาย เพราะทรัพย์สมบัติเป็นเหตุ เขาจึงถูกไฟเผาอยู่ในนรกหลายปี หลายร้อยปี หลายพันปี หลายแสนปี ด้วยเศษผลของกรรมนั้นเหมือนกันทรัพย์สมบัติที่ไม่มีบุตรรับเอา จึงถูกชนเข้าคลังหลวงนี้เป็นครั้งที่ ๗

มหาบพิตร ก็บุญเก่าของคบดี ผู้เป็นเศรษฐีนั้นหมดสิ้นแล้ว และบุญใหม่ก็ไม่ได้สะสมไว้ ในวันที่ คบดีผู้เป็นเศรษฐีนั้นถูกไฟเผาอยู่ในมหาโรจวนรก”

พระเจ้าปเสนทิโกศลทูลถามว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ คบดีผู้เป็นเศรษฐีบังเกิดในมหาโรจวนรกรกอย่างนั้นหรือ”

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “อย่างนั้น มหาบพิตร คบดีผู้เป็นเศรษฐีบังเกิดในมหาโรจวนรกรแล้ว”

พระผู้มีพระภาคผู้สุคตศาสดา ฯลฯ จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

ข้าวเปลือก ทรัพย์ เงินทอง สิ่งของที่หวงแหนอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือ ทาส กรรมกรคนรับใช้ และผู้อาศัยที่มีอยู่ ทั้งหมดนั้นเขานำไปไม่ได้จำต้องละทิ้งไว้ทั้งหมด

อนึ่ง บุคคลทำกรรมใดทางกาย ทางวาจา หรือทางใจ กรรมนั้นแลเป็นสมบัติของเขา ทั้งเขาจะนำกรรมนั้นไปได้ อนึ่งกรรมนั้นย่อมติดตามเขาไป

ดุจเงาติดตามตัวไป ฉะนั้น เพราะฉะนั้น บุคคลควรทำกรรมดีสะสมไว้เป็นสมบัติในโลกหน้า เพราะบุญเป็นที่พึงของสัตว์ทั้งหลายในโลกหน้า^{๑๙}

๕. เรื่องนรกที่ปรากฏใน พระสุตตันตปิฎก (เล่ม ๑๕) สังยุตตนิกาย สคาถวรรค ๖. พรหมสังยุต ๑. ปฐมวรรค ๑๐. โกกาลิกสูตร ว่าด้วยโกกาลิกภิกษุ โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้
เรื่องเกิดขึ้นที่กรุงสาวัตถี

^{๑๙} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑๓๑/๑๕๘-๑๖๐.

ครั้งนั้น โกกาลิภิกษุเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทแล้วนั่ง ณ ที่สมควร ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ท่านพระสารีบุตรและท่านพระโมคคัลลานะเป็นผู้มีความปรารถนาชั่ว ตกอยู่ในอำนาจความปรารถนาชั่ว”

เมื่อโกกาลิภิกษุล่าอย่างนั้นแล้ว พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกับโกกาลิภิกษุดังนี้ว่า “โกกาลิกะ เธออย่ากล่าวอย่างนั้น โกกาลิกะ เธออย่ากล่าวอย่างนั้น เธอจงทำจิตให้เลื่อมใสใน สารีบุตรและโมคคัลลานะเถิด เพราะสารีบุตรและโมคคัลลานะ เป็นผู้มีสติเป็นที่รัก”

แม้ครั้งที่ ๒ โกกาลิภิกษุกราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ แม้พระผู้มีพระภาคทรงเป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาของข้าพระองค์ ทรงมีพระพุทธานท์ ข้าพระองค์เชื่อถือได้ก็จริง ถึงอย่างนั้น ท่านพระสารีบุตรและท่านพระโมคคัลลานะก็ยังเป็นผู้ปรารถนาชั่ว ตกอยู่ในอำนาจความปรารถนาชั่ว”

แม้ครั้งที่ ๒ พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกับโกกาลิภิกษุดังนี้ว่า “โกกาลิกะเธออย่ากล่าวอย่างนั้น โกกาลิกะ เธออย่ากล่าวอย่างนั้น เธอจงทำจิตให้เลื่อมใสในสารีบุตรและ โมคคัลลานะเถิด เพราะสารีบุตรและโมคคัลลานะ เป็นผู้มีสติเป็นที่รัก”

แม้ครั้งที่ ๓ โกกาลิภิกษุก็กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า “ ฯลฯ ตกอยู่ในอำนาจความปรารถนาชั่ว”

แม้ครั้งที่ ๓ พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกับโกกาลิภิกษุว่า “ ฯลฯ เพราะสารีบุตรและโมคคัลลานะ เป็นผู้มีสติเป็นที่รัก”

ครั้งนั้น โกกาลิภิกษุลุกขึ้นจากอาสนะ ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคกระทำประทักษิณ แล้วจากไป

เมื่อโกกาลิภิกษุจากไปไม่นาน ร่างกายก็มีตุ่มขนาดเท่าเมล็ดพันธุ์ผักกาดเกิดขึ้นทั่วร่างกายเหล่านั้นโตเท่าเมล็ดพันธุ์ผักกาด แล้วก็โตขึ้นเท่าเมล็ดถั่วเขียวโตเท่าเมล็ดถั่วดำ โตเท่าเมล็ดพุทรา โตเท่าเมล็ดกระเบา โตเท่าผลมะขามป้อมโตเท่าผลมะตูมอ่อน โตเท่าผลมะตูมแก่ แล้วก็แตกเยิ้มหนองและเลือดหลั่งออกมา

ครั้งนั้น โกกาลิภิกษุได้มรณภาพเพราะอาพาธนั่นเอง แล้วไปเกิดในปทุมนรกเพราะมีจิตผูกอาฆาตในท่านพระสารีบุตรและท่านพระโมคคัลลานะ

ครั้นเมื่อราตรีผ่านไป ท้าวสหัมบดีพรหมมีวรรณงดงามยิ่งนัก เปล่งรัศมีให้สว่างทั่วพระเชตวัน เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทแล้วยืนอยู่ ณ ที่สมควร ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ โกกาลิภิกษุมรณภาพแล้ว ไปเกิดในปทุมนรกเพราะมีจิตผูกอาฆาตในท่านพระสารีบุตรและท่านพระโมคคัลลานะ” ครั้นท้าวสหัมบดีพรหมกราบทูลดังนี้แล้ว ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค กระทำประทักษิณแล้วหายตัวไป ณ ที่นั่นเอง

ครั้งราตรีนั้นผ่านไป พระผู้มีพระภาครับสั่งเรียกภิกษุทั้งหลายมาตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย คินนี้เมื่อราตรีผ่านไป ท้าวสหัมบดีพรหมมีวรรณงดงามยิ่งนักเปล่งรัศมีให้สว่างทั่วพระเชตวัน เข้ามาหาเราถึงที่อยู่อภิวาทแล้วยืนอยู่ ณ ที่สมควรได้กล่าวกับเราดังนี้ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ โภกติกภิกษุมรณภาพแล้ว ไปเกิดในปทุมนรก เพราะมีจิตผูกอาฆาตในท่านพระสารีบุตรและท่านพระโมคคัลลานะ”

ภิกษุทั้งหลาย ท้าวสหัมบดีพรหมกล่าวคำนี้แล้วอภิวาทเรา กระทำประทักษิณแล้วหายตัวไป ณ ที่นั่นเอง

เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว ภิกษุรูปหนึ่งได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ประมาณอายุในปทุมนรกนานเท่าไรหนอ”

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “ภิกษุ ประมาณอายุในปทุมนรกนานนักประมาณอายุในปทุมนรกนั้น ยากที่จะนับได้ว่า “ประมาณปีเท่านี้ ประมาณ ๑๐๐ ปี เท่านี้ ประมาณ ๑,๐๐๐ ปีเท่านี้ ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ ปีเท่านี้”

ภิกษุทูลถามว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์พอจะยกอุปมาได้หรือไม่พระพุทธเจ้าข้า”

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “ได้ภิกษุ” แล้วตรัสว่า “ภิกษุ หนึ่งเกวียนเมล็ดงาของชาวโกศลมีอัตรา ๒๐ ขารี ล่วงไปแล้ว ๑๐๐,๐๐๐ ปี บุรุษจึงนำเมล็ดงาออกจากเกวียนนั้นหนึ่งเมล็ด เมล็ดงาหนึ่งเกวียนของชาวโกศลซึ่งมีอัตรา ๒๐ ขารีนั้นจะพึงหมดไปโดยทำนองนี้เร็วกว่า แต่ว่า ๑ อัพพุนรกหาหมดไปไม่

๒๐	อัพพุนรก	เป็น	๑	นิรพพุนรก
๒๐	นิรพพุนรก	เป็น	๑	อพพุนรก
๒๐	อพพุนรก	เป็น	๑	อุทุนรก
๒๐	อุทุนรก	เป็น	๑	อฏฐุนรก
๒๐	อฏฐุนรก	เป็น	๑	กุมพุนรก
๒๐	กุมพุนรก	เป็น	๑	โสคันธิกนรก
๒๐	โสคันธิกนรก	เป็น	๑	อุปปลนรก
๒๐	อุปปลนรก	เป็น	๑	ปุนทริกนรก
๒๐	ปุนทริกนรก	เป็น	๑	ปทุมนรก

โภกติกภิกษุไปเกิดในปทุมนรกแล้ว เพราะมีจิตผูกอาฆาตในสารีบุตรและโมคคัลลานะ”

พระผู้มีพระภาคผู้สุคตศาสดาได้ตรัสเวยายาภรณ์ภาษิตนี้แล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีก

ว่า

ผรุสวาจา (คำหยาบ) เป็นเหมือนผึ้ง เครื่องตัดตนของคนพาลผู้กล่าวคำชั่ว ย่อมเกิดที่ปากของบุรุษ

ผู้ใดสรรเสริญคนที่ควรติเตียน หรือติเตียนคนที่ควรสรรเสริญ ผู้นั้นชื่อว่าสังสมความผิดไว้ด้วยปาก ย่อมไม่ประสบความสุข เพราะความผิดนั้น

การปราศรัยด้วยทรัพย์ ในการเล่นการพนันจนหมดตัวนี้ เป็นความผิดเพียงเล็กน้อย แต่การที่บุคคลมีใจประทุษร้าย ในบุคคลผู้ดำเนินไปดีแล้วนี้เท่านั้น เป็นความผิดมากกว่า

บุคคลผู้ตั้งวาจาและใจอันชั่ว ติเตียนพระอริยะ ย่อมเข้าถึงนรกสิ้น ๑๓๖,๐๐๐ นิรพพุทกับ กับอีก ๕ อัพพุทกับ^{๒๐}

๖. เรื่องนรกที่ปรากฏใน พระสุตตันตปิฎก (เล่ม ๑๘) สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค ๘. ความนิสังยุต ๓. โยธาชีวสูตร ว่าด้วยผู้ใหญ่บ้านชื่อโยธาชีวะ โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

ครั้งนั้น ผู้ใหญ่บ้านชื่อโยธาชีวะเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ฯลฯ ได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ได้ยินคำของพวกนักรบอาชีพผู้เคยเป็นอาจารย์และปาจารย์ก่อน ๆ กล่าวว่า “นักรบอาชีพคนใดอุตสาหะพยายามในการสงคราม นักรบพวกอื่นสังหารนักรบอาชีพผู้อุตสาหะพยายามนั้นให้ถึงความตาย เขาหลังจากตายแล้วจะเข้าถึงความเป็นผู้อยู่ร่วมกับเหล่าเทวดาชื่อสรจิต” ในข้อนี้พระผู้มีพระภาคตรัสอย่างไร”

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “อย่าเลย ผู้ใหญ่บ้าน จงพักปัญหาข้อนี้ไว้อย่าถามเราเลย” แม้ครั้งที่ ๒ ฯลฯ

แม้ครั้งที่ ๓ ผู้ใหญ่บ้านชื่อโยธาชีวะได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ได้ยินคำของพวกนักรบอาชีพผู้เป็นอาจารย์และปาจารย์ก่อน ๆ กล่าวว่า “นักรบอาชีพคนใดอุตสาหะพยายามในการสงคราม นักรบพวกอื่นสังหารนักรบอาชีพผู้อุตสาหะพยายามนั้นให้ถึงความตาย เขาหลังจากตายแล้วจะเข้าถึงความเป็นผู้อยู่ร่วมกับเหล่าเทวดาชื่อ สรจิต” ในข้อนี้พระผู้มีพระภาคตรัสอย่างไร”

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “ผู้ใหญ่บ้าน เราได้ห้ามท่านแล้วว่า “อย่าเลยจงพักปัญหาข้อนี้ไว้ อย่าถามเราเลย” แต่เอาเถิด เราจักตอบแก่ท่าน นักรบอาชีพคนใดอุตสาหะพยายามในการสงคราม จิตถูกเขายึด ทำไว้ผิด ตั้งไว้ไม่ดีในเบื้องต้นว่า “สัตว์เหล่านี้จงถูกฆ่า จงถูกแทง จงขาด สูญ จงพินาศ หรืออย่าได้มี” นักรบพวกอื่นสังหารนักรบอาชีพผู้อุตสาหะพยายามนั้นให้ถึงความตาย เขาหลังจากตายแล้วจะไปเกิดในนรกชื่อสรจิต ก็ถ้าเขามีความเห็นอย่างนี้ว่า “นักรบอาชีพคนใดอุตสาหะพยายามในการสงคราม นักรบพวกอื่นสังหารนักรบอาชีพผู้อุตสาหะพยายามนั้นให้ถึงความตาย เขาหลังจากตายแล้วจะเข้าถึงความเป็นผู้อยู่ร่วมกับเหล่าเทวดาชื่อสรจิต” ความเห็นของเขาเป็น

^{๒๐} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑๘๑/๒๔๘-๒๕๒.

มิจฉาทิฏฐิ และผู้เป็นมิจฉาทิฏฐิเรากล่าวว่ามีคติอย่าง ๑ ใน ๒ อย่าง คือ นรกกหรือกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน”

เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว ผู้ใหญ่บ้านชื่อโยธาชีวะได้ร้องไห้ น้ำตาไหลพราก พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “ผู้ใหญ่บ้าน เราได้ห้ามท่านแล้วว่า “อย่าเลยท่านจงพักปัญหาข้อนี้ไว้ อย่าถามเราเลย

ผู้ใหญ่บ้านกราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์มิได้ร้องไห้เพราะพระองค์ตรัสอย่างนั้นกับข้าพระองค์ แต่ข้าพระองค์ถูกพวกนักรบอาชีพผู้เป็นอาจารย์และปาจารย์ก่อน ๆ หลอกลวงให้หลงมานานว่า “นักรบอาชีพคนใดอุตสาหะพยายามในการสงคราม นักรบพวกอื่นสังหารเขาผู้อุตสาหะพยายามนั้นให้ถึงความตาย เขาหลังจากตายแล้วจะเข้าถึงความเป็นผู้อยู่ร่วมกับเหล่าเทวดาชื่อสรชิต ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระภาสิตของพระองค์ชัดเจนไพเราะยิ่งนัก ฯลฯ ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงจำข้าพระองค์ว่าเป็นอุบาสกผู้ถึงสรณะ ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไปจนตลอดชีวิต”^{๒๑}

๗. เรื่องนรกที่ปรากฏใน พระสุตตันตปิฎก (เล่ม ๑๙) สังยุตตนิกาย มหาวรรค ๑๒. สัจจสังยุต ๕. ปาตวรรค ๓. มหาปริฬาหสูตร ว่าด้วยนรกชื่อมหาปริฬาหะ โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

“ภิกษุทั้งหลาย นรกชื่อมหาปริฬาหะ (มีความร่ำร้อนมาก) มีอยู่ในนรกนั้น บุคคลเห็นรูปร่างใดอย่างหนึ่งทางตาได้ แต่เห็นได้เฉพาะรูปที่ไม่น่าปรารถนา ไม่เห็นรูปที่น่าปรารถนา เห็นได้เฉพาะรูปที่ไม่น่าใคร่ ไม่เห็นรูปที่น่าใคร่เห็นได้เฉพาะรูปที่ไม่น่าพอใจ ไม่เห็นรูปที่น่าพอใจ ฟังเสียงอย่างใดอย่างหนึ่งทางหูได้ ฯลฯ ถูกต้องโผฏฐัพพะอย่างใดอย่างหนึ่งทางกายได้ ฯลฯ รู้แจ้งธรรมารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งทางใจได้ แต่รู้แจ้งได้เฉพาะธรรมารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนา ไม่รู้แจ้งธรรมารมณ์ที่น่าปรารถนา รู้แจ้งได้เฉพาะธรรมารมณ์ที่ไม่น่าใคร่ ไม่รู้แจ้งธรรมารมณ์ที่น่าใคร่ รู้แจ้งได้เฉพาะธรรมารมณ์ที่ไม่น่าพอใจ ไม่รู้แจ้งธรรมารมณ์ที่น่าพอใจ”

เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว ภิกษุรูปหนึ่งได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ความร่ำร้อนนั้นมากหนอ ความร่ำร้อนนั้นมากจริงหนอ ความร่ำร้อนอื่นที่มากกว่าและน่ากลัวกว่าความร่ำร้อนนี้มีอยู่หรือพระพุทธเจ้าข้า”

“ความร่ำร้อนอื่นที่มากกว่าและน่ากลัวกว่าความร่ำร้อนนี้มีอยู่ ภิกษุ”

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ความร่ำร้อนอื่นที่มากกว่าและน่ากลัวกว่าความร่ำร้อนนี้ เป็นอย่างไร”

“ภิกษุทั้งหลาย สมณะหรือพราหมณ์เหล่าใดเหล่าหนึ่งไม่รู้ชัดตามความเป็นจริงว่า “นี้ทุกข์ ฯลฯ นี้ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา”

^{๒๑} ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๓๕๕/๓๙๘-๓๙๙.

สมณะหรือพราหมณ์เหล่านั้นผู้ยินดีอยู่แล้วในสังขารทั้งหลาย ที่เป็นไปเพื่อชาติ ฯลฯ ผู้ยินดีอยู่แล้ว ฯลฯ ย่อมปรุ้งแต่ง ฯลฯ ครั้นปรุ้งแต่งแล้ว ย่อมเร้าร้อนเพราะความเร้าร้อนคือชาติบ้าง ย่อมเร้าร้อนเพราะความเร้าร้อนคือชราบ้าง ย่อมเร้าร้อนเพราะความเร้าร้อนคือมรณะบ้าง ย่อมเร้าร้อนเพราะความเร้าร้อนคือโสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาสบ้าง เรากล่าวว่า ‘สมณะหรือพราหมณ์เหล่านั้นย่อมไม่พ้นจากชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาสและชื่อว่าไม่พ้นจากทุกข์’

ภิกษุทั้งหลาย ส่วนสมณะหรือพราหมณ์เหล่าใดเหล่าหนึ่งรู้ชัดตามความเป็นจริงว่า “นี้ทุกข์ ฯลฯ นี้ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา”

สมณะหรือพราหมณ์เหล่านั้นย่อมไม่ยินดีในสังขารทั้งหลายที่เป็นไปเพื่อชาติ ฯลฯ ผู้ไม่ยินดีอยู่แล้ว ฯลฯ ย่อมไม่ปรุ้งแต่ง ฯลฯ ครั้นไม่ปรุ้งแต่งแล้ว ย่อมไม่เร้าร้อนเพราะความเร้าร้อนคือชาติบ้าง ย่อมไม่เร้าร้อนเพราะความเร้าร้อนคือชราบ้าง ย่อมไม่เร้าร้อนเพราะความเร้าร้อนคือมรณะบ้าง ย่อมไม่เร้าร้อนเพราะความเร้าร้อนคือโสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาสบ้าง เรากล่าวว่า “สมณะหรือพราหมณ์เหล่านั้นย่อมพ้นจากชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส และชื่อว่าพ้นจากทุกข์”

ภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้น เธอทั้งหลายพึงทำความเพียรเพื่อรู้ชัดตามความเป็นจริงว่า ‘นี้ทุกข์ ฯลฯ นี้ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา’^{๒๒}

๘. เรื่องนรกที่ปรากฏใน พระสุตตันตปิฎก (เล่ม ๒๐) อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต ๑. ปฐมปณณาสก์ ๔. เทวทูตวรรค ๖. เทวทูตสูตรโดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

ภิกษุทั้งหลาย เทวทูต ๓ จำพวกนี้ คือ

๑. บุคคลบางคนในโลกนี้ประพฤติกายทุจริต (ความประพฤติชั่วด้วยกาย) วจีทุจริต (ความประพฤติชั่วด้วยวาจา) และมโนทุจริต (ความประพฤติชั่วด้วยใจ) หลังจากตายแล้วจะไปเกิดในอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก นายนิรยบาลจับแขนเขาไปแสดงต่อพญายมว่า “ขอเดชะ คนผู้นี้ไม่เกื้อกูลมารดา ไม่เกื้อกูลบิดา ไม่เกื้อกูลสมณะ ไม่เกื้อกูลพราหมณ์ และไม่อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในสกุล ขอพระองค์จงลงโทษแก่คนผู้นี้เถิด”

ภิกษุทั้งหลาย พญายมสอบสวนซักไล่เลียงเขาถึงเทวทูตที่ ๑ ว่า “เจ้าไม่เคยเห็นเทวทูตที่ ๑ ปรากฏในหมู่มนุษย์บ้างหรือ”

เขาตอบว่า “ไม่เคยเห็น พระเจ้าข้า”

^{๒๒} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๑๑๓/๖๒๕-๖๒๗.

พญายมถามเขาว่า “ในหมู่มนุษย์ สตรีหรือบุรุษมีอายุ ๘๐ ปี... ๙๐ ปี... หรือ ๑๐๐ ปี... เป็นคนชรา มีสีไคร้ครด หลังโก่ง หลังค่อม ถือไม้เท้า เดินงก ๆ เงิน ๆ เก้ ๆ กัง ๆ หมดความเป็นหนุ่มสาว ฟันหัก ผมหงอก ศีรษะล้าน หนังเหี่ยว ตัวตกระ เจ้าไม่เคยเห็นบ้างหรือ”

เขาตอบว่า “เคยเห็น พระเจ้าข้า”

พญายมถามเขาว่า “เจ้านั้นเป็นผู้รู้เพียงสา เป็นผู้ใหญ่ ไม่ได้คิดอย่างนี้เลยหรือว่า “ถึงตัวเราก็มีความแก่เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้ เอาเถอะเราจะทำความดีทางกาย วาจา และใจ”

เขาตอบว่า “ไม่เคยคิด เพราะมัวประมาทอยู่ พระเจ้าข้า”

พญายมถามเขาว่า “เจ้าไม่ได้ทำความดีทางกาย วาจา และใจ เพราะมัวประมาทอยู่ เอาเถอะ เขาจะลงโทษเจ้าตามฐานะที่ประมาท ก็บาปกรรมนั้นนินิตามารดา พี่ชายน้องชาย พี่หญิงน้องหญิง มิตรอำมาตย์ญาติสาโลหิต เทวดาสมณพราหมณ์ไม่ได้ทำให้เลย เจ้าทำเองแท้ ๆ เจ้านั่นเองต้องรับผลของบาปกรรมนั้น”

๒. พญายมครั้นสอบสวนซักไซ้ไล่เลียงเขาถึงเทวทูตที่ ๑ แล้วจึงสอบสวนซักไซ้ไล่เลียงถึงเทวทูตที่ ๒ ว่า “เจ้าไม่เคยเห็นเทวทูตที่ ๒ ปรากฏในหมู่มนุษย์บ้างหรือ”

เขาตอบว่า “ไม่เคยเห็น พระเจ้าข้า”

พญายมถามเขาว่า “ในหมู่มนุษย์ สตรีหรือบุรุษป่วย ประสพทุกข์ เป็นไข้หนักนอนจมอยู่ในมูตรและกรีสของตน ผู้อื่นต้องช่วยพยุงให้ลุกขึ้นช่วยป้อนอาหาร เจ้าไม่เคยเห็นบ้างหรือ”

เขาตอบว่า “เคยเห็น พระเจ้าข้า”

พญายมถามเขาว่า “เจ้านั้นเป็นผู้รู้เพียงสา เป็นผู้ใหญ่ ไม่เคยคิดบ้างหรือว่า “ถึงตัวเราก็ต้องป่วยไข้เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความป่วยไข้ไปได้ เอาเถอะ เราจะทำความดีทางกาย วาจา และใจ”

เขาตอบว่า “ไม่เคยคิด เพราะมัวประมาทอยู่ พระเจ้าข้า”

พญายมถามเขาว่า “เจ้าไม่ได้ทำความดีทางกาย วาจา และใจ เพราะมัวประมาทอยู่ เอาเถอะ เขาจะลงโทษเจ้าตามฐานะที่ประมาท ก็บาปกรรมนั้นนินิตามารดา พี่ชายน้องชาย พี่หญิงน้องหญิง มิตรอำมาตย์ญาติสาโลหิต เทวดา สมณพราหมณ์ไม่ได้ทำให้เลย เจ้าทำเองแท้ ๆ เจ้านั่นเองต้องรับผลของบาปกรรมนั้น”

๓. พญายมครั้นสอบสวนซักไซ้ไล่เลียงเขาถึงเทวทูตที่ ๒ แล้วจึงสอบสวน ซักไซ้ไล่เลียงถึงเทวทูตที่ ๓ ว่า “เจ้าไม่เคยเห็นเทวทูตที่ ๓ ที่ปรากฏในหมู่มนุษย์บ้างหรือ”

เขาตอบว่า “ไม่เคยเห็น พระเจ้าข้า”

พญายมถามเขาว่า “ในหมู่มนุษย์ สตรีหรือบุรุษที่ตายได้ ๑ วัน ๒ วัน หรือ ๓ วัน พองขึ้น เป็นสีเขียว มีน้ำเหลืองแตกซ่าน เจ้าไม่เคยเห็นบ้างหรือ”

เขาตอบว่า “เคยเห็น พระเจ้าข้า”

พญายมถามเขาว่า “เจ้าเป็นผู้รู้เพียงสา เป็นผู้ใหญ่ไม่เคยคิดบ้างหรือว่าถึงตัวเราก็คมีความตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้ เอาเถอะ เราจะทำความดีทางกาย วาจา และใจ”

เขาตอบว่า “ไม่เคยคิด เพราะมัวประมาทอยู่ พระเจ้าข้า”

พญายมถามเขาว่า “เจ้าไม่ได้ทำความดีทางกาย วาจา และใจ เพราะมัวประมาทอยู่ เอาเถอะ เขาจะลงโทษเจ้าตามฐานะที่ประมาท ก็บาปกรรมนั้นบิดามารดา พี่ชายน้องชาย พี่หญิงน้องหญิง มิตรอำมาตย์ ญาติสาโลหิต เทวดาสมณพราหมณ์ไม่ได้ทำให้เลย เจ้าทำเองแท้ ๆ เจ้านั่นเองต้องรับผลของบาปกรรมนั้น”

พญายมครั้นสอบสวนซักไซ้ไล่เลียงเขาถึงเทวทูตที่ ๓ นั้นแล้วก็นิ่งเสีย

นายนิรบาลจึงทำกรรมกรณ ชื่อเครื่องพันธนาการ ๕ อย่าง คือ ตอกตะปูเหล็กแดง ที่มือ ๒ ข้าง ที่เท้า ๒ ข้าง และที่กลางอก เขาเสวยทุกขเวทนามกล้ำอย่างหนัก เผ็ดร้อน ณ ที่นั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมยังไม่สิ้นไป

นายนิรบาลฉุดลากเขาไป เอาขวานฉาก เขาเสวยทุกขเวทนามกล้ำอย่างหนักเผ็ดร้อน ณ ที่นั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมยังไม่สิ้นไป

นายนิรบาลจับเขา เอาเท้าขึ้น เอาศีรษะลง เอามิดเฉือน ฯลฯ จับเขาเพี้ยมรถแล่นกลับไปกลับมาบนพื้นอันร้อนลุกเป็นเปลวโชติช่วง ฯลฯ บังคับเขาขึ้นลงภูเขาด่านเพลิงลุกใหญ่ที่ไฟลุกโชน ฯลฯ จับเขาเอาเท้าขึ้น เอาศีรษะลง ห่มลงในโลหภูมิ อันร้อนแดงลุกเป็นแสงไฟ เขาถูกต้มเดือดจนตัวพองในโลหภูมินั้น บางครั้งลอยขึ้น บางครั้งจมลง บางครั้งลอยขวาง เขาเสวยทุกขเวทนามกล้ำอย่างหนัก เผ็ดร้อนอยู่ในโลหภูมิอันร้อนแดงนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมยังไม่สิ้นไป นายนิรบาลจึงห่มเขาลงในมหานรก

กิมหานรคนั้นมี ๔ มุม ๔ ประตู แบ่งออกเป็นส่วน มีกำแพงเหล็กล้อมรอบ ครอบด้วยฝาเหล็ก มีพื้นเป็นเหล็กลุกโชติช่วง แผ่ไปไกลด้านละ ๑๐๐ โยชน์ตั้งอยู่ทุกเมื่อ^{๒๓}

๙. เรื่องนรกที่ปรากฏใน พระสุตตันตปิฎก (เล่ม ๒๑) อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต ๒. ทุติยปิณณาสก ๓. ตติยปิณณาสก ๓. ภยวรรค ๗. ปฐมตถาคตอัจฉริยสูตร ว่าด้วยเหตุอัศจรรย์ของพระตถาคต สูตรที่ ๑ โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

ภิกษุทั้งหลาย เหตุอัศจรรย์ไม่เคยปรากฏ ๔ ประการย่อมปรากฏเพราะความปรากฏของตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

เหตุอัศจรรย์ไม่เคยปรากฏ ๔ ประการ คือ

^{๒๓} ๐.ทก. (ไทย) ๒๐/๓๖/๑๙๑-๑๙๔.

๑. เมื่อพระโพธิสัตว์จุติจากสวรรค์ชั้นดุสิต มีสติสัมปชัญญะ เสด็จลงสู่พระครรภ์ของพระมารดา แสงสว่างโอฬารประมาณไม่ได้ เกลินเลยานุภาพของเทวดาทั้งหลายย่อมปรากฏขึ้นในโลกพร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก และหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดา และมนุษย์ แม้แต่โลกันตริกนรกซึ่งเปิดตลอด ไม่มีอะไรปิดกั้น มีตมิต มองไม่เห็นอะไร ที่แสงสว่างแห่งดวงจันทร์และดวงอาทิตย์อันมีฤทธิ์มากอย่างนี้ มีอานุภาพมากอย่างนี้ยังส่องไปไม่ถึง แต่แสงสว่างโอฬารประมาณไม่ได้ ล่วงเลยานุภาพของเทวดาทั้งหลายย่อมปรากฏในโลกันตริกนรกนั้น แม้พวกสัตว์ที่เกิดในโลกันตริกนรกนั้นจำกันและกันได้เพราะแสงสว่างนั้นว่า “ท่านผู้เจริญ ทราบว่า สัตว์แม่เหล่าอื่นที่เกิดในที่นี้มีอยู่” นี่เป็นเหตุอัศจรรย์ไม่เคยปรากฏประการที่ ๑ ย่อมปรากฏเพราะความปรากฏของตลาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

๒. เมื่อพระโพธิสัตว์มีสติสัมปชัญญะ ประสูติจากพระครรภ์ของพระมารดา ฯลฯ นี่เป็นเหตุอัศจรรย์ไม่เคยปรากฏประการที่ ๒ ย่อมปรากฏเพราะความปรากฏของตลาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

๓. เมื่อตลาคตทรงบรรลุนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ ฯลฯ นี่เป็นเหตุอัศจรรย์ไม่เคยปรากฏประการที่ ๓ ย่อมปรากฏเพราะความปรากฏของตลาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

๔. เมื่อตลาคตทรงประกาศธรรมจักรอันยอดเยี่ยม แสงสว่างโอฬารประมาณไม่ได้ เกลินเลยานุภาพของเทวดาทั้งหลายย่อมปรากฏในโลกพร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลกและหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดา และมนุษย์ แม้แต่โลกันตริกนรกซึ่งเปิดตลอด ไม่มีอะไรปิดกั้น มีตมิต มองไม่เห็นอะไร ที่แสงสว่างแห่งดวงจันทร์และดวงอาทิตย์มีฤทธิ์มากอย่างนี้ มีอานุภาพมากอย่างนี้ยังส่องไปไม่ถึง แต่แสงสว่างโอฬาร ประมาณไม่ได้ ล่วงเลยานุภาพของเทวดาทั้งหลายย่อมปรากฏในโลกันตริกนรกนั้นแม้พวกสัตว์ที่เกิดในโลกันตริกนรกนั้นจำกันและกันได้เพราะแสงสว่างนั้นว่า “ท่านผู้เจริญ ทราบว่า สัตว์แม่เหล่าอื่นที่เกิดในที่นี้มีอยู่” นี่เป็นเหตุอัศจรรย์ไม่เคยปรากฏประการที่ ๔ ย่อมปรากฏเพราะความปรากฏของตลาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

ภิกษุทั้งหลาย เหตุอัศจรรย์ไม่เคยปรากฏ ๔ ประการนี้แลย่อมปรากฏเพราะความปรากฏของตลาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า^{๒๔}

๑๐. เรื่องนรกที่ปรากฏใน พระสุตตันตปิฎก (เล่ม ๒๔) อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต ๒. ทุติยปณณาสก ๔. เถรวรรค ๙. โกกาลิกสูตร โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

ครั้งนั้นแล โกกาลิกภิกษุเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทแล้วนั่ง ณ ที่สมควร ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะเป็นผู้มีความปรารถนาชั่ว ลุอำนาจความปรารถนาชั่ว”

^{๒๔} ๐. จตฺตก. (ไทย) ๒๑/๑๒๗/๑๙๔-๑๙๖.

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “โกกาลิกะ เธออย่ากล่าวอย่างนั้น เธออย่ากล่าวอย่างนั้น เธอจงทำจิตให้เลื่อมใสในสารีบุตรและโมคคัลลานะเถิด เพราะสารีบุตรและโมคคัลลานะ เป็นผู้มั่งคิลเป็นที่รัก”

แม้ครั้งที่ ๒ โกกาลิกภิกษุก็กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ แม้พระผู้มีพระภาคทรงเป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาของข้าพระองค์ ทรงมีพระพุทธานท์ที่ข้าพระองค์เชื่อถือได้ก็จริง ถึงอย่างนั้น พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะก็ยังเป็นผู้ปรารณาชั่ว ลุอำนาจความปรารณาชั่ว พระพุทธเจ้าข้า”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “โกกาลิกะ เธออย่ากล่าวอย่างนั้น เธออย่ากล่าวอย่างนั้น เธอจงทำจิตให้เลื่อมใสในสารีบุตรและโมคคัลลานะเถิด เพราะสารีบุตรและโมคคัลลานะเป็นผู้มั่งคิลเป็นที่รัก”

แม้ครั้งที่ ๓ โกกาลิกภิกษุก็กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ แม้พระผู้มีพระภาคทรงเป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาของข้าพระองค์ ทรงมีพระพุทธานท์ที่ข้าพระองค์เชื่อถือได้ก็จริง ถึงอย่างนั้น พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะก็ยังเป็นผู้มีความปรารณาชั่ว ลุอำนาจความปรารณาชั่ว พระพุทธเจ้าข้า”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “โกกาลิกะ เธออย่ากล่าวอย่างนั้น เธออย่ากล่าวอย่างนั้น เธอจงทำจิตให้เลื่อมใสในสารีบุตรและโมคคัลลานะเถิด เพราะสารีบุตรและโมคคัลลานะเป็นผู้มั่งคิลเป็นที่รัก”

ครั้งนั้น โกกาลิกภิกษุลุกขึ้นจากอาสนะ ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณ แล้วหลีกไป เมื่อโกกาลิกภิกษุหลีกไปไม่นาน ร่างกายก็มีตุ่มขนาดเท่าเมล็ดพันธุ์ผักกาดเกิดขึ้นทั่วร่างกายเหล่านั้นโตเท่าเมล็ดพันธุ์ผักกาด แล้วก็โตเท่าเมล็ดถั่วเขียว โตเท่าเมล็ดถั่วดำ โตเท่าเมล็ดพุทรา โตเท่าเมล็ดกระเบา โตเท่าผลมะขามป้อม โตเท่าผลมะตูมอ่อน โตเท่าผลมะตูมแก่ แล้วก็แตกเอี่ยมหนองและเลือดหลังไหลออกมา ได้ทราบว่โกกาลิก-ภิกษุนั้นนอนบนใบตอง เหมือนปลาकिनยาพิษ

ครั้งนั้นแล ตูฬิปัจเจกพรหมเข้าไปหาโกกาลิกภิกษุถึงที่อยู่ ยืนอยู่กลางอากาศกล่าวกับโกกาลิกภิกษุว่า “ท่านโกกาลิกะ ท่านจงทำจิตให้เลื่อมใสในท่านพระสารีบุตรและท่านพระโมคคัลลานะเถิด เพราะท่านพระสารีบุตรและท่านพระโมคคัลลานะเป็นผู้มั่งคิลเป็นที่รัก”

โกกาลิกภิกษุถามว่า “ผู้มีอายุ ท่านเป็นใคร”

ตูลิปัจเจกพรหมตอบว่า “เราเป็นตูลิปัจเจกพรหม”

โกกาลิกภิกษุถามว่า “ผู้มีอายุ ท่านได้รับพยากรณ์จากพระผู้มีพระภาคว่าเป็นอนาคามีแล้วมิใช่หรือ เมื่อเป็นเช่นนั้น ไฉนท่านจึงมาที่นี่อีก ท่านจงเห็นว่าความผิดนี้ของท่านมีอยู่เถิด”

ลำดับนั้น ตูลิปัจเจกพรหม จึงได้กล่าวกับโกกาลิกภิกษุด้วยคาถาว่า

ผรุสวจา (คำหยาบ) เป็นเหมือนผึ้ง เครื่องตัดตนของคนพาลผู้กล่าวคำชั่ว ย่อมเกิดที่ปากของคนพาล

ผู้ใดสรรเสริญคนที่ควรติเตียน หรือติเตียนคนที่ควรสรรเสริญ ผู้นั้นชื่อว่าสังสมความผิดไว้ด้วยปาก ย่อมไม่ประสบความสำเร็จ เพราะความผิดนั้น

การปราศรัยด้วยทรัพย์ ในการเล่นการพนันจนหมดตัวนี้ เป็นความผิดเพียงเล็กน้อย แต่การที่บุคคลมีใจประทุษร้าย ในบุคคลผู้ดำเนินไปดีแล้วนี้เท่านั้น เป็นความผิดมากกว่า

บุคคลผู้ตั้งวาจาและใจอันชั่วติเตียนพระอริยะ ย่อมเข้าถึงนรกสิ้น ๑๓๖,๐๐๐ นิรพทุทกัปปอีก ๕ อัพพุทกัปป

ครั้งนั้น โกกาลิกภิกษุได้มรณภาพด้วยอาพาธนั่นเองแล้วไปเกิดในปทุมนรกเพราะมีจิตผูกอาฆาตในพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ

ครั้นปฐมยามผ่านไปแล้ว ท้าวสหัมบดีพรหมมีวรรณงามยิ่ง ทำพระเชตวันวิหารทั้งสิ้นให้สว่างไสว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทแล้วยืนอยู่ ณ ที่สมควร ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญโกกาลิกภิกษุมรณภาพแล้วไปเกิดในปทุมนรก เพราะมีจิตผูกอาฆาตในท่านพระสารีบุตรและท่านพระโมคคัลลานะ พระพุทธเจ้าข้า”

ครั้นท้าวสหัมบดีพรหมกราบทูลดังนี้แล้ว ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณแล้วหายไป ณ ที่นั่นเอง

ครั้นราตรีนั้นผ่านไป พระผู้มีพระภาคได้รับสั่งเรียกภิกษุทั้งหลายมาตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย คณนี้เมื่อปฐมยามผ่านไปแล้ว ท้าวสหัมบดีพรหมมีวรรณงามยิ่ง ทำพระเชตวันทั้งสิ้นให้สว่างไสว เข้ามาหาเราถึงที่อยู่ ไหว้แล้วยืนอยู่ ณ ที่สมควร ได้กล่าวกับเราดังนี้ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ โกกาลิกภิกษุมรณภาพแล้วไปเกิดในปทุมนรก เพราะมีจิตผูกอาฆาตในท่านพระสารีบุตรและท่านพระโมคคัลลานะ” ภิกษุทั้งหลาย ครั้นท้าวสหัมบดีพรหมกล่าวดังนี้แล้ว ไหว้เรา ทำประทักษิณแล้วหายไป ณ ที่นั่นเอง

เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว ภิกษุรูปหนึ่งได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ประมาณอายุในปทุมนรกนานเท่าไรหนอ”

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “ภิกษุ ประมาณอายุในปทุมนรกนานนักประมาณอายุในปทุมนรกนั้นยากที่จะนับได้ว่า “ประมาณเท่านั้นปี ประมาณ ๑๐๐ ปี เท่านั้น ประมาณ ๑,๐๐๐ ปี เท่านั้น ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ ปีเท่านั้น”

ภิกษุทูลถามว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์พอจะยกอุปมาได้หรือไม่พระพุทธเจ้าข้า”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “ได้ ภิกษุ” แล้วตรัสว่า “ภิกษุ หนึ่งเกวียนเมล็ดงาของชาวโกศลมีอัตรา ๒๐ ขารี ล่วงไปแล้ว ๑๐๐,๐๐๐ ปี บุรุษจึงนำเมล็ดงาออกจากเกวียนนั้นหนึ่งเมล็ด

เมล็ดงาหนึ่งเกวียนของชาวโกศลซึ่งมีอัตรา ๒๐ ขารี นั้นจะพึงหมดไปโดยทำนองนี้เร็วกว่า แต่ว่า ๑ อัพพุนรกำหนดไปไม่ ๒๐ อัพพุนร เป็น ๑ นิรพพุนร ๒๐ นิรพพุนร เป็น ๑ อพพุนร ๒๐ อพพุนร เป็น ๑ อุพพุนร ๒๐ อุพพุนร เป็น ๑ อัฏฐุนร ๒๐ อัฏฐุนร เป็น ๑ กุมพุนร ๒๐ กุมพุนร เป็น ๑ โสคันธิกนร ๒๐ โสคันธิกนร เป็น ๑ อุปปลนร ๒๐ อุปปลนร เป็น ๑ ปุณพริกนร ๒๐ ปุณพริกนร เป็น ๑ ปทุมนร ภิกษุ โกกาลิกภิกษุไปเกิดในปทุมนร เพราะมีจิตผูกอาฆาตในสารีบุตรและโมคคัลลานะ”

พระผู้มีพระภาคผู้สุคตศาสดาครั้นตรัสไวยากรณภาษิตนี้แล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

ผรุสวาทาเป็นเหมือนผึ้ง เครื่องตัดตนของคนพาลผู้กล่าวคำชั่ว ย่อมเกิดที่ปากของคนพาล ผู้ใดสรรเสริญคนที่ควรติเตียน หรือติเตียนคนที่ควรสรรเสริญ ผู้นั้นชื่อว่าสังสมความผิดไว้ด้วยปาก ย่อมไม่ประสบความสุข เพราะความผิดนั้น

การปราศัยด้วยทรัพย์ ในการเล่นการพนันจนหมดตัวนี้ เป็นความผิดเพียงเล็กน้อย แต่การที่บุคคลมีใจประทุษร้าย ในบุคคลผู้ดำเนินไปดีแล้วนี้เท่านั้น เป็นความผิดมากกว่า

บุคคลผู้ตั้งวาจาและใจอันชั่วติเตียนพระอริยะ ย่อมเข้าถึงนรกสิ้น ๓๓๖,๐๐๐ นิรพพุทท์กับอีก ๕ อัพพุทท์^{๒๕}

๑๑. เรื่องนรกที่ปรากฏใน พระสุตตันตปิฎก (เล่ม ๒๕) ขุททกนิกาย สุตตนิบาต ๓. มหาวรรค ๑๐. โกกาลิกสูตร โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิก-เศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ครั้งนั้นแล โกกาลิกภิกษุเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทแล้วนั่ง ณ ที่สมควร ได้กราบทูลดังนี้ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ท่านพระสารีบุตรและท่านพระโมคคัลลานะเป็นผู้มีความปรารถนาชั่วลุ่มอนาถความปรารถนาชั่ว”

เมื่อโกกาลิกภิกษุกราบทูลอย่างนี้แล้ว พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกับโกกาลิกภิกษุดังนี้ว่า “โกกาลิกะ เธออย่ากล่าวอย่างนั้น เธออย่ากล่าวอย่างนั้น เธอจงทำจิตให้เลื่อมใสในสารีบุตรและโมคคัลลานะเถิด สารีบุตรและโมคคัลลานะเป็นผู้มีศีลเป็นที่รัก”

แม้ครั้งที่ ๒ โกกาลิกภิกษุก็กราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ แม้พระผู้มีพระภาคทรงเป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาของข้าพระองค์ มีพระพุทธานุภาพที่ข้าพระองค์เชื่อถือได้ก็จริง แต่ท่านพระสารีบุตรและท่านพระโมคคัลลานะเป็นผู้มีความปรารถนาชั่ว ลุ่มอนาถความปรารถนาชั่ว”

^{๒๕} อย.ทสก. (ไทย) ๒๔/๘๙/๒๐๐-๒๐๔.

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกับโกกาลิกภิกษุดังนี้ว่า “โกกาลิกะ เธออย่ากล่าวอย่างนั้น เธออย่ากล่าวอย่างนั้น เธอจงทำจิตให้เลื่อมใสในสารีบุตรและโมคคัลลานะเถิด สารีบุตรและ โมคคัลลานะ เป็นผู้มั่งคิลเป็นที่รัก”

แม้ครั้งที่ ๓ โกกาลิกภิกษุก็กราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ แม้พระผู้มีพระภาคทรงเป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาของข้าพระองค์ มีพระพุทฺธพจน์ที่ข้าพระองค์เชื่อถือได้ก็จริง แต่ท่านพระสารีบุตรและท่านพระโมคคัลลานะเป็นผู้มีความปรารถนาชั่ว ลุอำนาจความปรารถนาชั่ว”

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกับโกกาลิกภิกษุดังนี้ว่า “โกกาลิกะ เธออย่ากล่าวอย่างนั้น เธออย่ากล่าวอย่างนั้น เธอจงทำจิตให้เลื่อมใสในสารีบุตรและโมคคัลลานะเถิด สารีบุตรและโมคคัลลานะ เป็นผู้มั่งคิลเป็นที่รัก”

ครั้งนั้น โกกาลิกภิกษุลุกจากอาสนะ ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค กระทำประทักษิณ แล้วจากไป

เมื่อโกกาลิกภิกษุจากไปไม่นาน ร่างกายก็มีตุ่มขนาดเท่าเมล็ดพันธุ์ผักกาดเกิดขึ้นทั่วร่าง ตุ่มเหล่านั้นโตเท่าเมล็ดพันธุ์ผักกาด แล้วก็โตเท่าเมล็ดถั่วเขียว โตเท่าเมล็ดถั่วดำ โตเท่าเมล็ดพุทรา โตเท่าเมล็ดกระเบา โตเท่าผลมะขามป้อม โตเท่าผลมะตูมอ่อน เท่าผลมะตูมแก่ แล้วก็แตกเอี่ยม หนองและเลือดไหลออกมา โกกาลิกภิกษุเพราะทนพิษตุ่มแตกนั้นไม่ไหวจึงมรณภาพลงในขณะนั้น และเมื่อมรณภาพลงแล้วได้ไปเกิดในปทุมนรก เพราะมีจิตผูกอาฆาตในท่านพระสารีบุตรและท่านพระโมคคัลลานะ

ครั้งนั้น เมื่อราตรีผ่านไป ท้าวสหัมบดีพรหมมีวรรณงดงามยิ่งนัก เปล่งรัศมีให้สว่างไปทั่วพระเชตวัน เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทแล้วยืนอยู่ ณ ที่สมควร ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญโกกาลิกภิกษุมรณภาพแล้วไปเกิดในปทุมนรก เพราะมีจิตผูกอาฆาตในท่านพระสารีบุตรและท่านพระโมคคัลลานะ”

ท้าวสหัมบดีพรหมครั้งกราบทูลอย่างนี้แล้ว ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคกระทำประทักษิณแล้วหายไป ณ ที่นั้นแล

ครั้นคิณนั้นผ่านไป พระผู้มีพระภาคได้รับสั่งเรียกภิกษุทั้งหลายมาตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย เมื่อคิณนี้ เมื่อราตรีผ่านไป ท้าวสหัมบดีพรหม ฯลฯ ภิกษุทั้งหลาย ท้าวสหัมบดีพรหมครั้งกล่าวอย่างนี้แล้ว ก็กระทำประทักษิณแล้วหายไป ณ ที่นั้นแล”

เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว ภิกษุรูปหนึ่งได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ประมาณอายุในปทุมนรกนานเท่าไรหนอ”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “ภิกษุ ประมาณอายุในปทุมนรกนานมาก ประมาณอายุในปทุมนรกนั้น ยากที่จะนับได้ว่า “ประมาณเท่านี้ปี ประมาณ ๑๐๐ ปีเท่านี้ ประมาณ ๑,๐๐๐ ปีเท่านี้ ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ ปีเท่านี้”

ภิกษุนั้นทูลถามอีกว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์พอจะยกอุปมาได้หรือไม่ พระพุทธเจ้าข้า”

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “ได้ ภิกษุ” แล้วตรัสว่า “ภิกษุ หนึ่งเกวียนเมล็ดงาของชาวโกศลมีอัตรา ๒๐ ขารี ล่วงไปแล้ว ๑๐๐,๐๐๐ ปี บุรุษจึงนำเมล็ดงาออกจากเกวียนนั้น ๑ เมล็ด เมล็ดงาหนึ่งเกวียนของชาวโกศลซึ่งมีอัตรา ๒๐ ขารีนั่น จะพึงหมดไปโดยทำนองนี้เร็วกว่า แต่ว่า ๑ อัพพุทนรกหาหมดไปไม่ ๒๐ อัพพุทนรก เป็น ๑ นิรพพุทนรก ๒๐ นิรพพุทนรก เป็น ๑ อพพนรก ๒๐ อพพนรก เป็น ๑ อหนรก ๒๐ อหนรก เป็น ๑ อฏฏนรก ๒๐ อฏฏนรก เป็น ๑ กุมุทนรก ๒๐ กุมุทนรก เป็น ๑ โสคันธิกนรก ๒๐ โสคันธิกนรก เป็น ๑ อุปปลกนรก ๒๐ อุปปลกนรก เป็น ๑ ปุณทริกนรก ๒๐ ปุณทริกนรก เป็น ๑ ปทุมนรก

ภิกษุ โภกालิกภิกษุนี้เกิดในปทุมนรก เพราะมีจิตผูกอาฆาตในสารีบุตรและโมคคัลลานะ”^{๒๖}

๑๒. เรื่องนรกที่ปรากฏใน พระสุตตันตปิฎก (เล่ม ๒๕) ขุททกนิกาย สุตตนิบาต ๓. มหาวรรค ๑๐. โภกาลิกสูตร โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

โภกาลิกะผู้มีปากเป็นหล่ม ชอบพูดเท็จไม่ใช่คนดี ชอบกำจัดความเจริญของตน เป็นคนชั่ว ชอบทำแต่กรรมชั่ว เป็นคนต่ำช้า เป็นคนอาภัพ เป็นอวชาตบุตร เธออย่าพูดมากในที่นี้ อย่าต้องเป็นสัตว์นรกเลย

เธออย่าอ้อมเกลี้ยสุลลือก็เลสลงใส่ตน ไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่ตนเองเลย เธอชอบทำกรรมหยาบช้าแล้ว ยังติเตียนสัตว์บุรุษ เธอประพฤติดุจริตมากมาย ต้องไปเกิดในมหานรกเป็นเวลายาวนานแน่นอน

กรรมของใคร ๆ ย่อมไม่สูญหายไปไหน เขาต้องได้รับผลกรรมนั้น และเป็นเจ้าของกรรมนั้น คนโง่เขลาผู้ชอบทำกรรมชั่วหยาบ จะประสบทุกข์ที่ตนได้รับในโลก

ผู้ทำกรรมชั่วย่อมเข้าถึงสถานที่ที่นายนิรยบาล เอาขอเหล็กอันคมกริบมาเกี่ยวไว้ถูกลาวเหล็กอันคมกริบเสียไว้ และมีก้อนเหล็กแดงโชติช่วงเป็นอาหาร ตามสมควรแก่ความชั่ว ตามสมควรแก่กรรมชั่วที่ตนทำไว้

นายนิรยบาลทั้งหลายเมื่อพูดกับสัตว์นรก ก็พูดไม่ไพเราะ สัตว์นรกเหล่านั้นจะวิ่งหนีไปก็ไม่ได้ จะเข้าไปขอความช่วยเหลือก็ไม่ได้ จึงนอนอยู่บนถ่านเพลิงอันลาดไว้ เข้าไปสู่กองไฟอันลุกโพล่ง

^{๒๖} ชุ.สุ. (ไทย) ๒๕/๖๖๒/๖๕๕-๖๕๘.

นายนิรยบาลเอาข้ายเหล็กพันสัตว์นรก แล้วทุบด้วยฆ้อนเหล็กในที่นั้น ๆ สัตว์นรกทั้งหลายเข้าไปสู่นรกหมอกควันที่มีมืดทึบ ซึ่งปกคลุมอบอวลไปทั่วจุลกลุ่มหมอก

ต่อจากนั้น สัตว์นรกเหล่านั้น ก็เข้าไปสู่โลหกุมภินรกที่มีเปลวไฟลุกโพล่ง ลอยวนขึ้นลงพร้อมกับถูกไฟไหม้อยู่ ในหม้อเหล็กที่ติดไฟลุกนั้นเป็นเวลานานแสนนาน

สัตว์นรกผู้ทำกรรมชั่วหยาบไว้มาก จะพลิกหนีไปทางทิศใด ๆ ก็ถูกไฟตามเผาไหม้อยู่ในหม้อเหล็กร้อนแดงที่ปั่นด้วยหนองและเลือด ได้รับทุกขระก่ำลำบาก ซ้ำยังแปดเปื้อนหนองและเลือดอยู่ในโลหกุมภินรกนั้น

สัตว์นรกผู้ทำกรรมชั่วหยาบไว้มาก ย่อมหมกไหม้อยู่ในน้ำที่มีหมู่นอนยั่วเย้ายในโลหกุมภินรกแต่ละขุมนั้น ๆ ไม่มีฝั่งที่จะให้ขึ้นอาศัยเลย เพราะมีกระโถนครอบอยู่อย่างมิดชิดรอบทุกทิศ

ยังมีป่าไม้ที่มีใบคม เหมือนดาบขึ้นอยู่ทั่วไป ซึ่งพวกสัตว์นรกเข้าไปก็จะถูกตัดลำตัวขาดทันที นายนิรยบาลก็จะเอาเบ็ดเกี่ยวลั่น ทรมานด้วยการดึงออกมาเรื่อย ๆ

ต่อจากนั้น สัตว์นรกนั้นต้องตกนรknน้ำกรดซึ่งเป็นแฉ่ง ถูกคมมีดโกนคมกริบกรีดตามตัว สัตว์ที่โง่เขลาชอบทำบาปไว้มาก จึงต้องตกลงไปบนคมมีดโกนนั้น

เพราะได้เคยก่อกรรมทำชั่วไว้ว สัตว์นรกจึงถูกสุนัขดำต่าง และสุนัขจิ้งจอกรุมทั้งกัดกิน ร้องคร่ำครวญอยู่ในที่นั้น ๆ ซ้ำยังถูกฝูงแร้ง กา และนกตะกรุมรุมทั้งจิกกินอีก

คนผู้ชอบทำกรรมชั่วหยาบเป็นประจำ ต้องรู้แก่ใจว่า การดำรงอยู่ในนรกนี้ทุกขยากลำบากจริง ๆ เพราะฉะนั้น นรชนจึงควรรีบทำกิจที่ควรทำแต่ตอนที่ยังมีชีวิตอยู่นี้ และไม่ควรประมาท

เกวียนบรรทุกษาที่ผู้รู้ทั้งหลายนับค่านวณ แล้วนำเข้าไปเปรียบกับอายุสัตว์ที่เกิดในปทุมนรกก็ได้เท่ากับ ๕๑,๒๐๐ โกฏิ

สัตว์นรกทั้งหลาย ต้องอยู่ในนรกซึ่งมีทุกข์มากมาย ตามที่เรากล่าวไว้ในที่นี้ ตลอดระยะเวลายาวนาน เพราะฉะนั้น บุคคลควรกำหนดรักษาวาจาใจให้เป็นปกติ ในท่านผู้บริสุทธิ์ มีศีลเป็นที่รัก และมีคุณงามความดี

๑๓. เรื่องนรกที่ปรากฏใน พระสุตตันตปิฎก (เล่ม ๒๖) ขุททกนิกาย วิมานวัตถุ ๒. ปุริสวิมาน ๕. มหารถวรรค ๒. เรวตีวิมาน ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่นันทิยะอุบาสิกผู้เป็นสามีของนางเรวตี โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ญาติมิตรและสหายผู้มีใจดี ย่อมยินดีต้อนรับ บุคคลผู้ร้างแรมไปนาน แล้วกลับมาจากที่ไกลโดยสวัสดิ์ว่า “มาแล้ว” ฉันทไค^{๒๗}

บุญทั้งหลายก็เช่นเดียวกัน ย่อมต้อนรับ เฉพาะบุคคลผู้ทำบุญไว้แล้ว ซึ่งจากโลกนี้ไปสู่โลกหน้า เหมือนญาติต้อนรับญาติที่รักผู้กลับมา (ยักษ์บริวารของท้าวเวสวัณปรารภนาจะจับนางเรวดีโยนลงไปในอุสสนทรจึงกล่าวว่า)^{๒๘}

จงลุกขึ้น นางเรวดีผู้แสนจะชั่วช้า มีปกติไม่ให้ทาน ประตุ (นรก) เปิดแล้ว พวกเราจะนำเจ้าไปโยนลงนรก อันเป็นสถานที่ทอดถอนใจของเหล่าสัตว์นรก ผู้มีความทุกข์ทรมานทนทุกข์อยู่ (พระธรรมสังคีตอาจารย์ทั้งหลายกล่าวว่า)^{๒๙}

ยักษ์ใหญ่ตาแดงสองตนดังทูตพญายม นั้น ครั้นกล่าวดังนี้แล้ว ก็จับแขนนางเรวดีคนละข้าง พาไปใกล้หมู่เทวดา (นางเรวดีถามยักษ์สองตนว่า)^{๓๐}

นั้นวิมานของใคร มีรัศมีดั่งแสงอาทิตย์ น่าพอใจ เรืองรอง งดงาม น่าอยู่อาศัย ปกคลุมด้วยตาข่ายทอง เนืองแน่นไปด้วยเทพบุตรและเทพธิดา รุ่งโรจน์ดั่งแสงอาทิตย์^{๓๑}

หมู่เทพนารีรูปไล่กายด้วยแก่นจันทร์หอม ช่วยทำวิมานทั้งภายในและภายนอกให้งดงาม วิมานนั้นมีรัศมีปรากฏเสมอด้วยแสงอาทิตย์ คนที่ขึ้นสวรรค์บันเทิงอยู่ในวิมานเป็นใครกัน (ยักษ์สองตนจึงบอกแก่นางเรวดีว่า)^{๓๒}

ที่กรุงพาราณสี มีอุบาสกชื่อนันทิยะ เป็นคนไม่ตระหนี่ เป็นทานบดี รู้ความประสงค์ของผู้ขอ วิมานที่เนืองแน่นไปด้วยเทพบุตรและเทพธิดา รุ่งโรจน์ดั่งแสงอาทิตย์ นั้นเป็นของนันทิยะอุบาสก^{๓๓}

^{๒๗} พุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๖๑/๑๐๑.

^{๒๘} พุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๖๒/๑๐๑.

^{๒๙} พุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๖๓/๑๐๑.

^{๓๐} พุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๖๔/๑๐๑.

^{๓๑} พุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๖๕/๑๐๑.

^{๓๒} พุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๖๖/๑๐๑-๑๐๒.

^{๓๓} พุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๖๗/๑๐๒.

หมู่เทพนารีรูปไล่กายด้วยแก่นจันทร์หอม ช่วยทำวิมานทั้งภายในและภายนอกให้งดงาม วิมานนั้นมีรัศมีปรากฏเสมอด้วยแสงอาทิตย์ คนที่ขึ้นสวรรค์ บันเทิงอยู่ในวิมาน คือนันทิยาอุบาสก (นางเรวดีกล่าวว่า)^{๓๔}

ฉันเป็นภรรยาของนันทิยาอุบาสก เป็นใหญ่ในเรือน เป็นใหญ่ในทรัพย์สินทั้งหมดของสามี บัดนี้ ฉันจะรื่นรมย์ในวิมานของสามี ไม่ปรารถนาจะเห็นนรก (ยักษ์สองตนนั้นไม่ยอมเชื่อจึงพาตัวนางลงไปใกล้อุสสทนรกแล้วกล่าวว่า)^{๓๕}

นางผู้แสนจะชั่วช้า นี่แหละนรกสำหรับเจ้า บุญเจ้าไม่ได้ทำไว้ในมนุษย์โลก เพราะคนตระหนี่ มักโกรธ มีบาปกรรม ย่อมไม่ได้อยู่ร่วมกับผู้เกิดในสวรรค์ (นางเรวดีเห็นนายนิรบาลสองตนพากันมาอุตุคร่าตน เพื่อจะโยนลงไป ในคุถนรก ชื่อว่า สังสวกะ จึงถามถึงนรกนั้นว่า)^{๓๖}

ทำไมหนอจึงปรากฏแต่อุจจาระ ปัสสาวะ สิ่งสกปรก เหตุไฉน อุจจาระนี้จึงมีกลิ่นเหม็น ร้ายกาจ คละคลุ้งไปเล่า (นายนิรบาลตอบว่า)^{๓๗}

นางเรวดี นรกที่เจ้าจะหมกหม้ออยู่หลายพันปี มีชื่อว่า สังสวทนรก ลีกร้อยชั่วคน (นางเรวดีจึงถามว่า)^{๓๘}

ฉันทำกรรมชั่วทางกายวาจาใจอะไรหรือหนอ จึงตกสังสวทนรกที่ลีกร้อยชั่วคน (นายนิรบาลตอบว่า)^{๓๙}

เจ้าลงสมณพราหมณ์และวณิกพวกอื่น ด้วยการกล่าวเท็จนั้นแหละบาปที่เจ้าทำไว้^{๔๐}

เพราะบาปนั้นเจ้าจึงตกสังสวทนรกที่ลึก ๑๐๐ ชั่วคน นางเรวดี เจ้าจะต้องหมกหม้ออยู่ในนรกนั้นหลายพันปี^{๔๑}

^{๓๔} พุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๖๘/๑๐๒.

^{๓๕} พุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๖๙/๑๐๒.

^{๓๖} พุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๗๐/๑๐๒.

^{๓๗} พุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๗๑/๑๐๒.

^{๓๘} พุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๗๒/๑๐๒.

^{๓๙} พุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๗๓/๑๐๓.

^{๔๐} พุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๗๔/๑๐๓.

^{๔๑} พุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๗๕/๑๐๓.

นายนิรยบาลทั้งหลาย จะตัดมือ เท้า หู แม้กระทั่งจมูก อนึ่ง แม่ผู้งนกาก็จะพากันมารุมจิกกินเจ้าที่ตื่นทรนทรายอยู่ (นางเรวดีกล่าวว่า)^{๔๒}

โปรดเถิดพ่อคุณ ขอตานทั้งหลายช่วยนำดิฉันกลับไปเถิด ดิฉันจักสร้าง กุศลกรรม ที่คนทำแล้วได้รับความสุข และไม่เดือดร้อนในภายหลังนั้นให้มาก ด้วยการให้ทาน ประพฤติธรรม สม่ำเสมอ การสำรวม และการฝึกอินทรีย์ (นายนิรยบาลกล่าวว่า)^{๔๓}

เมื่อก่อน เจ้าประมาทมัวเมา บัดนี้จะมารำให้ทำไมเล่า เจ้าจักต้องเสวยผลกรรมทั้งหลายที่เจ้าทำไว้เอง (นางเรวดีกล่าวว่า)^{๔๔}

ใครจากเทวโลกไปยังมนุษยโลก เมื่อถูกถาม ฟังกล่าวถ้อยคำของดิฉันอย่างนี้ว่า ขอตานทั้งหลายจงถวายทาน คือผ้านุ่ม ผ้าห่ม ที่นอน ที่นั่ง ข้าวและน้ำ ในสมณพราหมณ์ทั้งหลายผู้ปล่อยวางอาชญา เพราะว่าคนตระหนี่ มักโกรธ มีบาปกรรม ย่อมไม่ได้เกิดร่วมกับผู้ไปสวรรค์^{๔๕}

ถ้าดิฉันนั้นจากที่นี่ไป ได้เกิดเป็นมนุษย์แล้ว จักรู้ความประสงค์ของผู้ขอ สมบูรณ์ด้วยศิลป จักสร้างกุศลให้มากด้วยการให้ทาน ประพฤติธรรมสม่ำเสมอ การสำรวม และการฝึกอินทรีย์^{๔๖}

ดิฉันจักปลูกสวนไม้ดอกไม้ผล จักตัดทางเข้าไปในสถานที่ที่เดินลำบาก ขุดบ่อน้ำและตั้งน้ำดื่มไว้ด้วยใจที่ผ่องแผ้ว^{๔๗}

จักเข้าจำอุโบสถศีลซึ่งประกอบด้วยองค์ ๘ ทุกวัน ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำและ ๘ ค่ำแห่งปักษ์ และตลอดวันปาฏิหาริย์ปักษ์^{๔๘}

ดิฉันจักสำรวมระวังในศีลตลอดเวลา และจักไม่ละเลยในการให้ทาน เพราะผลกรรมนี้ดิฉันได้เห็นเองแล้ว (พระสังคีติกาจารย์กล่าวไว้ว่า)^{๔๙}

^{๔๒} พุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๗๖/๑๐๓.

^{๔๓} พุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๗๗/๑๐๓.

^{๔๔} พุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๗๘/๑๐๓.

^{๔๕} พุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๗๙/๑๐๓.

^{๔๖} พุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๘๐/๑๐๔.

^{๔๗} พุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๘๑/๑๐๔.

^{๔๘} พุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๘๒/๑๐๔.

^{๔๙} พุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๘๓/๑๐๔.

นายนิรยบาลทั้งหลายช่วยกันโยนนางเรวดีที่กำลังพรวดเพื่อขึ้นขึ้นไปมาอยู่อย่างนี้ให้เท้าชี้หัวดิ่งลงไปบนรถอันน่ากลัว (นางเรวดีได้กล่าวคาถาสวดท้ายอีกว่า)^{๕๐}

ชาติก่อน ฉันเป็นคนตระหนี่ ด่าว่าสมณพราหมณ์ และลงสามีด้วยเรื่องไม่จริง จึงหมกไหม้ในรถที่น่ากลัว^{๕๑}

๑๔. เรื่องนรกที่ปรากฏใน พระสุตตันตปิฎก (เล่ม ๒๖) ขุททกนิกาย เปตวัตถุ ๔. มหารรรค ๔. เรวดีเปตวัตถุ เรื่องนางเรวดีเปรต โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

(ยักษ์บริวารของท้าวเวสวัณปรารภนางจะจับนางเรวดีโยนลงไปสู่นรกจึงกล่าวว่า)

จงลุกขึ้น นางเรวดีผู้แสนจะชั่วช้า มีปกติไม่ให้ทาน ประตุ (นรก) เปิดแล้ว พวกเราจะนำเจ้าไปโยนลงนรก อันเป็นสถานที่ทอดถอนใจของเหล่าสัตว์นรก ผู้มีความทุกข์ทรมานทนทุกข์อยู่^{๕๒} (พระสังคีติกจารย์ทั้งหลายกล่าวว่า)

ยักษ์ใหญ่ตาแดงสองตนดุจทูตพญายม นั้น ครั้นกล่าวดังนี้แล้ว ก็จับแขนนางเรวดีคนละข้าง พาไปใกล้หมู่เทวดา^{๕๓} (นางเรวดีถามยักษ์สองตนว่า)

นั้นวิมานของใคร มีรัศมีแสงอาทิตย์ น่าพอใจ เรืองรอง งดงาม น่าอยู่อาศัย ปกคลุมด้วยตาข่ายทอง เนืองแน่นไปด้วยเทพบุตรและเทพธิดา รุ่งโรจน์ดังแสงอาทิตย์^{๕๔}

หมู่เทพนารีรูปใล้กายด้วยแก่นจันทร์หอม ช่วยทำวิมานทั้งภายในและภายนอกให้งดงาม วิมานนั้นมีรัศมีปรากฏเสมอด้วยแสงอาทิตย์ คนที่ขึ้นสวรรค์บันเทิงอยู่ในวิมานเป็นไครกัน^{๕๕} (ยักษ์สองตนจึงบอกแก่นางเรวดีว่า)

ที่กรุงพาราณสี มีอุบาสกชื่อนันทิยะ เป็นคนไม่ตระหนี่ เป็นทานบดี รู้ความประสงค์ของผู้ขอ วิมานที่เนืองแน่นไปด้วยเทพบุตรและเทพธิดา รุ่งโรจน์ดังแสงอาทิตย์นั้นเป็นของนันทิยะอุบาสก^{๕๖}

^{๕๐} ขุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๘๔/๑๐๔.

^{๕๑} ขุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๘๕/๑๐๔.

^{๕๒} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๗๑๔/๒๘๔.

^{๕๓} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๗๑๕/๒๘๔.

^{๕๔} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๗๑๖/๒๘๔.

^{๕๕} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๗๑๗/๒๘๔.

^{๕๖} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๗๑๘/๒๘๔.

หมู่เทพนารีรูปไล่กายด้วยแก่นจันทน์หอม ช่วยทำวิมานทั้งภายในและภายนอกให้งดงาม วิมานนั้นมีรัศมีปรากฏเสมอด้วยแสงอาทิตย์ คนที่ขึ้นสวรรค์ บันเทิงอยู่ในวิมาน คือ นันทิยาอุบาสก^{๕๗} (นางเรวดีกล่าวว่า)

ฉันเป็นภรรยาของนันทิยาอุบาสก เป็นใหญ่ในเรือน เป็นใหญ่ในทรัพย์สินทั้งหมดของสามี บัดนี้ ฉันจะรื่นรมย์ในวิมานของสามี ไม่ปรารถนาจะเห็นนรก^{๕๘} (ยักษ์สองตนนั้นไม่ยอมเชื่อจึงพาตัวนางลงไปใกล้อุสสทนรกแล้วกล่าวว่า)

นางผู้แสนจะชั่วช้า นี่แหละนรกสำหรับเจ้า บุญเจ้าไม่ได้ทำไว้ในมนุษย์โลกเพราะคนตระหนี่มักโกรธมีบาปธรรม ย่อมไม่ได้อยู่ร่วมกับผู้เกิดในสวรรค์^{๕๙} (นางเรวดีเห็นนายนิรยบาลสองตนพากันมาอุดคร่าตนเพื่อจะโยนลงไปในคูถนรก ชื่อว่าสังสวกะ จึงถามถึงนรคนั้นว่า)

ทำไมหนอจึงปรากฏแต่อุจจาระ ปัสสาวะ สิ่งสกปรก เหตุไฉน อุจจาระนี้จึงมีกลิ่นเหม็น ร้ายกาจ คละคลุ้งไปเล่า^{๖๐} (นายนิรยบาลตอบว่า)

นางเรวดี นรกที่เจ้าจะหมกหม้ออยู่หลายพันปีนี้มีชื่อว่าสังสวกนรก ลีล ๑๐๐ ชั่วคน^{๖๑} (นางเรวดีจึงถามว่า)

ฉันทำกรรมชั่วทางกายวาจาใจอะไรหรือหนอ จึงตกสังสวกนรกที่ลีล ๑๐๐ ชั่วคน^{๖๒} (นายนิรยบาลตอบว่า)

เจ้าลงสมณพราหมณ์และวณิกพวกอื่น ด้วยการกล่าวเท็จ นั้นแหละบาปที่เจ้าทำไว้^{๖๓}

เพราะบาปนั้นเจ้าจึงตกสังสวกนรกที่ลีลถึง ๑๐๐ ชั่วคน นางเรวดี เจ้าจะต้องหมกหม้ออยู่ในนรคนั้นหลายพันปี^{๖๔}

^{๕๗} พุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๗๑๙/๒๘๕.

^{๕๘} พุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๗๒๐/๒๘๕.

^{๕๙} พุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๗๒๑/๒๘๕.

^{๖๐} พุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๗๒๒/๒๘๕.

^{๖๑} พุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๗๒๓/๒๘๕.

^{๖๒} พุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๗๒๔/๒๘๕.

^{๖๓} พุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๗๒๕/๒๘๖.

^{๖๔} พุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๗๒๖/๒๘๖.

นายนิรยบาลทั้งหลาย จะตัดมือ เท้า หู แม้กระทั่งจมูก อนึ่งแม้ฝูงนกกาที่จะพากันมารุมจิกกินเจ้าที่ตื่นทรนทรายอยู่^{๖๕} (นางเรวดีกล่าวว่า)

โปรดเถิดพ่อคุณ ขอท่านทั้งหลายช่วยนำดิฉันกลับไปเถิด ดิฉันจักสร้างกุศลกรรมที่คนทำแล้วได้รับความสุข และไม่เดือดร้อนในภายหลังนั้นให้มาก ด้วยการให้ทาน ประพฤติธรรมสม่ำเสมอ การสำรวม และการฝึกอินทรีย์^{๖๖} (นายนิรยบาลกล่าวว่า)

เมื่อก่อน เจ้าประมาทมัวเมา บัดนี้จะมารำให้ทำไมเล่า เจ้าจักต้องเสวยผลกรรมทั้งหลายที่เจ้าทำไว้เอง^{๖๗} (นางเรวดีกล่าวว่า)

ใครจากเทวโลกไปยังมนุษยโลก เมื่อถูกถาม พึงกล่าวถ้อยคำของดิฉันอย่างนี้ว่าขอท่านทั้งหลายจงถวายทาน คือ ฝ้านุ่น ฝ้าห่ม ที่นอน ที่นั่ง ข้าวและน้ำ ในสมณพราหมณ์ทั้งหลายผู้ปล่อยวางอาชญา เพราะว่า คนตระหนี่ มักโกรธ มีบาปกรรม ย่อมไม่ได้เกิดร่วมกับผู้ไปสวรรค์^{๖๘}

ถ้าดิฉันนั้นจากที่นี่ไป ได้เกิดเป็นมนุษย์แล้ว จักรู้ความประสงค์ของผู้ขอ สมบูรณ์ด้วยศีล จักสร้างกุศลให้มากด้วยการให้ทาน การประพฤติธรรมสม่ำเสมอ การสำรวม และการฝึกอินทรีย์^{๖๙}

ดิฉันจักปลูกสวนไม้ดอกไม้ผล จักตัดทางเข้าไปในสถานที่ที่เดินลำบากขุดบ่อน้ำ และตั้งน้ำดื่มไว้ด้วยใจที่ผ่องแผ้ว^{๗๐}

จักเข้าจำอุโบสถศีลซึ่งประกอบด้วยองค์ ๘ ทุกวันขึ้น ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำ และ ๘ ค่ำ แห่งปักษ์ ตลอดวันปาฏิหาริย์^{๗๑}

ดิฉันผู้สำรวมระวังในศีลตลอดเวลา และจักไม่ละเลยในการให้ทาน เพราะผลกรรมนี้ดิฉันได้เห็นเองแล้ว^{๗๒} (พระสังคีติกาจารย์กล่าวไว้ว่า)

^{๖๕} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๗๒๗/๒๘๖.

^{๖๖} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๗๒๘/๒๘๖.

^{๖๗} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๗๒๙/๒๘๖.

^{๖๘} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๗๓๐/๒๘๖.

^{๖๙} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๗๓๑/๒๘๗.

^{๗๐} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๗๓๒/๒๘๗.

^{๗๑} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๗๓๓/๒๘๗.

^{๗๒} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๗๓๔/๒๘๗.

นายนิรยบาลทั้งหลายช่วยกันจับนางเรวดี ที่กำลังพำเพื่อ ดันรนไปมาอยู่อย่างนี้ให้เท่าซี้ หัวดิ่งลงไปนอนรอน้ำกลั้ว^{๗๓} (นางเรวดีได้กล่าวคาถาสุดท้ายอีกว่า)

ชาติก่อน ฉันเป็นคนตระหนี่ ด่าว่าสมณพราหมณ์ และหลวงสามีด้วยเรื่องไม่จริงจึง หมกไหม้ในรอน้ำกลั้ว^{๗๔}

๑๕. เรื่องนรกที่ปรากฏใน พระสุตตันตปิฎก (เล่ม ๒๗) ขุททกนิกาย ชาดก ๔. จตุกก นิบาต ๒. ปุจฉิมันทวรรค ๔. โลหกุมภชาดก ว่าด้วยสัตว์ในโลหกุมภนรก โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

(สัตว์นรกที่กล่าวว่า “ทุ” แล้วจมลง ประสงค์จะกล่าวอย่างนี้ว่า)

พวกเราเมื่อโศกะทั้งหลายมีอยู่ ไม่ได้ให้ทาน ไม่ได้กระทำที่พึงให้แก่ตน จึงชื่อว่ามีชีวิต อยู่อย่างชั่วช้า^{๗๕} (สัตว์นรกที่กล่าวว่า “ส” ประสงค์จะกล่าวอย่างนี้ว่า)

พวกเราไหม้อยู่ในรอน้ำทั้งหมด ๖๐,๐๐๐ ปีบริบูรณ์ เมื่อไรหนอที่สุดจะปรากฏ^{๗๖} (สัตว์นรกที่กล่าวว่า “น” ประสงค์จะกล่าวอย่างนี้ว่า)

เพื่อนยาก ที่สุดไม่มี ที่สุดจะมีแต่ที่ไหน ที่สุดจักไม่ปรากฏ เพราะว่าในกาลนั้นเราและ ทานได้ทำกรรมชั่วไว้มาก^{๗๗} (สัตว์นรกที่กล่าวว่า “โส” ประสงค์จะกล่าวอย่างนี้ว่า)

เราไปจากที่นี่แล้วได้เกิดเป็นมนุษย์ จะรู้ถ้อยคำของผู้ขอ ถึงพร้อมด้วยศีล กระทำกุศล ให้มาก^{๗๘}

๑๖. เรื่องนรกที่ปรากฏใน พระสุตตันตปิฎก (เล่ม ๒๗) ขุททกนิกาย ชาดก ๑๗. จัตตาลีสนิบาต ๒. สรังกคชาดก โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

(พระมหาสัตว์สรังกคดาบสตอบปัญหาของท้าวสักกะว่า)

ก็พระเจ้าทันทกก็ได้ลงโทษก็สวัจฉดาบส เป็นผู้ตมุลราก พร้อมทั้งอาณาประชาราษฎร์ หมกไหม้อยู่ในรอน้ำชื้อกุกุพะ ถ่านเพลิงที่ปราศจากเปลวเพลิงตกตองกายของพระองค์^{๗๙}

^{๗๓} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๗๓๕/๒๘๗.

^{๗๔} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๗๓๖/๒๘๗.

^{๗๕} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๕๓/๑๖๗.

^{๗๖} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๕๔/๑๖๗.

^{๗๗} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๕๕/๑๖๗-๑๖๘.

^{๗๘} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๕๖/๑๖๘.

^{๗๙} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๗๐/๖๐๖.

พระราชอาพระองค์ไต้ได้ทรงเบียดเบียนบรรพชิตทั้งหลายผู้สำรวม ผู้กล่าวธรรม ผู้สงบ ไม่ประทุษร้าย พระราชาพระองค์นั้นทรงพระนามว่า พระเจ้านาฬิกระ สุนัขทั้งหลายพากันรุมกัดกิน ทรงดิ้นรนอยู่ในปรโลก^{๘๐}

อนึ่ง พระเจ้าอัชชนะทรงตกรกซื้อสัตติสุละ ทรงมีพระเศียรห้อยลง พระบาทชี้ขึ้นเบื้องบน เพราะทรงเบียดเบียนพระอังคีรสโคตมฤๅษีผู้มีขันติ มีตบะ ประพฤติพรหมจรรย์มาช้านาน^{๘๑}

อนึ่ง พระราชาพระองค์ไต้ได้ทรงตัดบรรพชิตผู้กล่าวขันติ ผู้สงบ ไม่ประทุษร้าย ขาดออกเป็นท่อน ๆ พระราชาพระองค์นั้นทรงพระนามว่าพระเจ้ากลาพุ ทกอเวจิมหานรกซึ่งมีความร้อน ร้ายแรงมีเวทนาเผ็ดร้อน น่ำหวาดกลัว หมกไหม้อยู่^{๘๒}

บัณฑิตได้ฟังเรื่องนรกเหล่านี้ และนรกเหล่านี้ที่ชั่วช้ากว่านี้ ณ ที่นี้แล้ว ฟังประพฤติ ธรรมในสมณะและพราหมณ์ทั้งหลาย ผู้กระทำอย่างนี้ย่อมเข้าถึงแดนสวรรค์^{๘๓}

๑๗. เรื่องนรกที่ปรากฏใน พระสุตตันตปิฎก (เล่ม ๒๘) ขุททกนิกาย ชาดก ๑๙. สัญญ นิบาต ๒. สังกัจจชาดก ว่าด้วยสังกัจจฤๅษี โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

(พระศาสดาทรงปรารภพระเจ้าอชาตศัตรูผู้ทำปิฎฆาต จึงตรัสสังกัจจชาดก)

(ฤๅษีโพธิสัตว์กราบทูลพระราชต่อไปว่า)

ข้าแต่มหาราช ธรรมชื่อว่าเป็นทางที่ปลอดภัยส่วนอธรรมชื่อว่าเป็นทางที่ไม่ปลอดภัย เพราะว่อาธรรมนำสัตว์ไปสู่่นรก ส่วนธรรมยังสัตว์ให้ถึงสุดดี^{๘๔}

ข้าแต่มหาบพิตร คนผู้ประพฤติล่วงธรรมทั้งหลาย มีชีวิตไม่ราบรื่น ตายไปแล้วจะไปสู่ คติไต้ในนรก ขอพระองค์ทรงสดับการกล่าวถึงนรกเหล่านั้นของอาตมภาพเถิด^{๘๕}

คือ ๑. สัญชีวนรก ๒. กาฬสุตตนรก ๓. สังฆานนรก ไรรวนรก ๒ คือ (๔.ชาลโรรวนรก ๕. ฐุมโรรวนรก) ๖. ตาปนนรก ๗. ปตาปนนรก ๘. อเวจิมหานรก^{๘๖}

^{๘๐} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๗๑/๖๐๖.

^{๘๑} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๗๒/๖๐๗.

^{๘๒} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๗๓/๖๐๗.

^{๘๓} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๗๔/๖๐๗.

^{๘๔} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๘๑/๔๖.

^{๘๕} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๘๒/๔๗.

^{๘๖} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๘๓/๔๗.

นรก ๘ ขุมเหล่านี้บัณฑิตกล่าวว่า ก้าวพ้นได้โดยยากเคลื่อนกล่นไปด้วยเหล่าสัตว์ผู้มีกรรมหยาบช้า แต่ละขุม ๆ มีอุสสทนรก ๑๖ ขุมเป็นบริวาร^{๘๗}

เป็นนรกที่โหดร้าย เฝ้าผลาญเหล่าสัตว์ ผู้ตระหนี่เหนียวแน่นให้เราร้อน เป็น มหาภัย มีเปลวไฟลุกโพลง น้ำขนพองสยองเกล้า น่าสะพรึงกลัว มีภัยเฉพาะหน้า มีแต่ทุกข์^{๘๘}

มี ๔ มุม มีประตู ๔ ด้าน จัดไว้เหมาะสมตามสัดส่วน มีกำแพงเหล็กล้อมรอบ มีเหล็กครอบไว้ด้วย^{๘๙}

ภาคพื้นของนรกเหล่านั้น ล้วนแต่เป็นเหล็ก มีไฟลุกโชน มีความร้อนแผ่ซ่านไปตลอด ๑๐๐ โยชน์โดยรอบ ตั้งอยู่ในกาลทุกเมื่อ^{๙๐}

คนผู้กล่าวล่วงเกินทุกสิ่งทั้งหลาย ผู้สำรวม ผู้มีตบะเหล่านั้น ย่อมตกนรก มีเท้าชี้ขึ้นเบื้องบน มีศีรษะปักลงเบื้องล่าง^{๙๑}

คนเหล่านั้นผู้มีปฏิกิริยาทำกรรมหยาบช้า มีความเจริญถูกขจัดแล้ว เหมือนปลาที่ถูกฉีกออกเป็นชิ้น ๆ ย่อมหมกไหม้อยู่ในนรกตลอดปีนับไม่ถ้วน^{๙๒}

มีกายถูกไฟเผาไหม้ทั้งภายในทั้งภายนอกอยู่เป็นนิตย์ แสงสว่างทางออกจากรก ก็ไม่พบ ประตูที่จะออก^{๙๓}

จึงวิ่งไปทางประตูด้านทิศตะวันออก จากนั้นก็วิ่งกลับไปทางประตูด้านทิศตะวันตก วิ่งไปแม้ทางประตูด้านทิศเหนือ จากนั้นจึงวิ่งกลับไปยังประตูด้านทิศใต้ วิ่งไปถึงประตูใด ๆ ประตูนั้น ๆ ก็ปิดทันที^{๙๔}

^{๘๗} พุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๘๔/๔๗.

^{๘๘} พุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๘๕/๔๘.

^{๘๙} พุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๘๖/๔๘.

^{๙๐} พุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๘๗/๔๘.

^{๙๑} พุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๘๘/๔๘.

^{๙๒} พุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๘๙/๔๘.

^{๙๓} พุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๙๐/๔๘.

^{๙๔} พุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๙๑/๔๘.

นับเป็นเวลาหลายพันปี คนทั้งหลายที่ตกนรก ต้องประคองแขนคร่ำครวญ เสวยทุกข์ มิใช่น้อย^{๙๕}

เพราะเหตุนั้น บุคคลไม่ควรระรานคนดี เพราะท่านมีความสำรวม มีตบะ ประดุจ อสรพิษมีพิษกล้าที่โกรธแล้วหลีกเลี่ยงได้ยาก^{๙๖}

พระเจ้าอชชนะทรงเป็นใหญ่ในแคว้นเกตกะ มีพระวรกายกำยำล่ำสัน ทรงเป็นนายขมัง ธนุผู้ยิ่งใหญ่ มีพระพาหาตั้งพัน ก็หายสาบสูญไปเพราะระรานโคตมฤๅษี^{๙๗}

พระเจ้าทัณฑกก็ได้ทรงเอาธูลีโปรยใส่ก็สวัจฉฤๅษี ผู้ไม่มีกิเลสเพียงดังธูลี พระองค์ทรงถึง ความพินาศเหมือนต้นตาลถูกตัดราก^{๙๘}

พระเจ้ามัชฌิมะคิดร้ายมาตังคฤๅษีผู้เรื่องยศ จึงได้หายสาบสูญไปพร้อมทั้งบริษัท แคว้น ของพระองค์ก็กลายเป็นป่าไม้ในกาลนั้น^{๙๙}

ชาวเมืองอันธกเวณชยะระรานกัณหาที่ปายนฤๅษี ต่างถือไม้พลองตีกันและกัน ก็พากันไป ถึงสถานที่ชำระโทษของพญายม^{๑๐๐}

ส่วนพระเจ้าเจจจะพระองค์นี้ เมื่อก่อนทรงเหาะไปในอากาศได้ ถูกกบิลดาบสสาปมี อัดภาพเสื่อมสิ้นฤทธิ์แล้ว ถูกแผ่นดินสูบถึงสิ้นพระชนม์^{๑๐๑}

เพราะเหตุนี้แหละ บัณฑิตทั้งหลายจึงไม่สรรเสริญ การถึงความลำเอียงเพราะ ความชอบ บุคคลไม่พึงมีจิตคิดประทุษร้าย พึงกล่าววาจาที่ประกอบด้วยความจริง^{๑๐๒}

ถ้าว่าคนใดมีใจประทุษร้าย เฟ่งถึงผู้นี้ผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เขาก็จะไปสู่ นรก เบื้องต่ำ^{๑๐๓}

^{๙๕} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๙๒/๔๘.

^{๙๖} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๙๓/๔๘.

^{๙๗} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๙๔/๔๙.

^{๙๘} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๙๕/๔๙.

^{๙๙} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๙๖/๔๙.

^{๑๐๐} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๙๗/๔๙.

^{๑๐๑} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๙๘/๔๙.

^{๑๐๒} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๙๙/๔๙.

^{๑๐๓} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๐๐/๔๙.

ชนเหล่าใดพยายามพูดคำหยาบคาย คำว่าผู้เฒ่า ชนเหล่านั้นจะไม่มีที่พึ่ง ไม่มีทายาท เป็นเหมือนต้นตาลที่ถูกตัดรากถอนโคน^{๑๐๔}

อนึ่ง คนใดฆ่าบรรพชิตผู้ทำกิจเสร็จแล้ว ผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ คนนั้นย่อมหมกหม้ม อยู่ในกาฬสุตตนรกตลอดราตรีนาน^{๑๐๕}

อนึ่ง พระราชาพระองค์ใดไม่ตั้งอยู่ในธรรม ทรงมือคติ เทียวกำจัดแคว้น ทำชนบทให้เดือดร้อน สิ้นพระชนม์แล้วจะหมกหม้มอยู่ในตาปन्नรก^{๑๐๖}

และท้าวเธอจะต้องหมกหม้มอยู่ตลอดแสนปีทิพย์ จะถูกกลุ่มเปลวเพลิงห้อมล้อมสวຍทุกขเวทนา^{๑๐๗}

เปลวเพลิงจะเปล่งรัศมีพวยพุ่งออกจากพระกายของท้าวเธอ สรรพางค์กายพร้อมทั้งขน และเล็บทั้งหลายของสัตว์ ผู้มีไฟเป็นอาหารจะลุกโชนเป็นอันเดียวกัน^{๑๐๘}

สัตว์นรกมีกายถูกไฟครอกทั้งภายในและภายนอกอยู่เป็นนิตย์ ถูกความทุกข์ย่ำยื้อรื้อครวญครางอยู่เหมือนช้างถูกสับด้วยตะขอ^{๑๐๙}

คนใดเป็นคนต่ำช้า ฆ่าบิดาเพราะความโลภหรือความโกรธ คนนั้นย่อมหมกหม้มในกาฬสุตตนรกตลอดราตรีนาน^{๑๑๐}

คนผู้ฆ่าบิดาเช่นนั้นจะต้องหมกหม้มอยู่ในโลหกุมภีนรก และนายนิรยบาลทั้งหลายจะใช้หอกแทงเขาผู้ถูกตมจนไม่มีหนัง ทำให้ตาบอด ให้กินปัสสาวะและอุจจาระเป็นอาหาร แล้วกดคนเช่นนั้นให้จมลงในน้ำกรด^{๑๑๑}

^{๑๐๔} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๐๑/๔๙.

^{๑๐๕} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๐๒/๕๐.

^{๑๐๖} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๐๓/๕๐.

^{๑๐๗} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๐๔/๕๐.

^{๑๐๘} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๐๕/๕๐.

^{๑๐๙} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๐๖/๕๐.

^{๑๑๐} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๐๗/๕๐.

^{๑๑๑} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๐๘/๕๐.

นายนิรยบาลบังคับให้สัตว์รกรกินน้ำอุจจาระ ที่ร้อนจนเดือดพล่าน และก้อนเหล็กแดงที่มีไฟลุกโชน ถือเอาผลที่ยาวและร้อนอยู่ตลอดราตรีนาน จดปาก เมื่อปากเปิดอ้าจึงใช้เบ็ด ที่ผูกสายเชือก (ดิ่งลื่นออกมา) แล้วจึงยัด (เหล็กแดง) เข้าไป^{๑๑๒}

ฝูงสุนัขดำ ฝูงสุนัขต่าง ฝูงนกแร้ง ฝูงกาป่า และฝูงนกปากเหล็ก พวกมันจิกกัดสัตว์นรกที่กำลังดิ้นทุรนทุราย แบ่งกันกินเป็นอาหารพร้อมทั้งเลือด^{๑๑๓}

สัตว์รกรผู้ฆ่าบิดานั้นมีร่างกายแตกปริไปทั่วเหมือนต้นตาลที่ถูกไฟไหม้ นายนิรยบาลทั้งหลายจะเที่ยวติดตามทុษี จริงอยู่ นายนิรยบาลเหล่านั้นมีความยินดี แต่พวกสัตว์รกรนอกนี้ได้รับทุกข์ทรมาน คนผู้ฆ่าบิดาทุกจำพวกในโลกนี้ต้องตกอยู่ในนรกเช่นนั้น^{๑๑๔}

อนึ่ง บุตรฆ่ามารดา ตายจากโลกนี้ไปแล้ว เข้าถึงที่อยู่ของพญายม ต้องเสวยทุกข์อย่างร้ายแรงด้วยผลกรรมของตน^{๑๑๕}

นายนิรยบาลทั้งหลายที่มีผลกำลังอย่างยิ่ง จะใช้ขันทาสัตว์ที่เป็นลวดเหล็กแดง มัดปีกคั้นสัตว์รกรที่ฆ่ามารดาผู้ให้กำเนิดอยู่เสมอ ๆ^{๑๑๖}

บังคับให้สัตว์รกรนั้นผู้ฆ่ามารดาดื่มเลือดที่มีอยู่ในตน ที่ไหลออกจากร่างกายของตน ซึ่งร้อนปานประหนึ่งน้ำทองแดงที่ละลายคว้าง^{๑๑๗}

สัตว์รกรนั้นลงสู่ห้วงน้ำที่คล้ายน้ำหนองน้ำเลือด มีโคลนตม คู่อันน่าเกลียด มีกลิ่นเหม็นเน่าดุจซากศพ แล้วยืนอยู่^{๑๑๘}

ณ ห้วงน้ำนั้น หมูหนอนปากเหล็ก มีร่างกายใหญ่โตเหลือประมาณทำลายผิวหนัง ขอนไซเข้าไปในเนื้อและเลือด กัดกินสัตว์รกรนั้น^{๑๑๙}

^{๑๑๒} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๐๙/๕๐.

^{๑๑๓} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๑๐/๕๑.

^{๑๑๔} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๑๑/๕๑.

^{๑๑๕} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๑๒/๕๑.

^{๑๑๖} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๑๓/๕๑.

^{๑๑๗} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๑๔/๕๑.

^{๑๑๘} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๑๕/๕๑.

^{๑๑๙} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๑๖/๕๑.

ก็สัตว์รกรนั้นตกถึงนรกแล้ว ก็จมลงไปประมาณ ๑๐๐ ช่วงคน ชากศพอันเน่าก็เหม็น ฟุ้งตลบไปโดยรอบตลอด ๑๐๐ โยชน์^{๑๒๐}

จริงอยู่ แม้คนที่มีจักขุ ก็จะได้เสื่อมจากจักขุทั้ง ๒ ได้เพราะกลืนนั้น ขอถวายพระพร พระเจ้าพรหมทัต คนฆ่ามารดาอย่าได้รับความทุกข์เช่นนั้นแหละ^{๑๒๑}

หญิงที่รีดลูกทั้งหลายจะต้องอย่างเหยียบนรก บนคมมีดโกนอันคมกริบที่ไม่น่ารื่นรมย์ แล้วตกไปยังแม่น้ำเวตตรณีสซึ่งข้ามไปได้ยาก^{๑๒๒}

ต้นจ้าวทั้งหลายล้วนแต่เป็นเหล็ก มีหนามยาว ๑๖ องคุลี ห้อยย้อยปกคลุมแม่น้ำเวตตรณีสซึ่งข้ามไปได้ยากทั้ง ๒ ฝั่ง^{๑๒๓}

สัตว์รกรเหล่านั้นมีเปลวเพลิงลุกโชนขึ้นไปเบื้องบนหนึ่งโยชน์ มีกายเราร้อนด้วยไฟที่เกิดขึ้นเอง ยืนอยู่เหมือนกองไฟที่ตั้งอยู่ในที่ไกล^{๑๒๔}

หญิงผู้ประพฤตินอกใจสามีก็ดี ชายผู้คบชู้กับภรรยาคนอื่นก็ดี พวกเขาเหล่านั้นต้องตกอยู่ในนรกอันเราร้อนมีหนามแหลมคม^{๑๒๕}

สัตว์รกรเหล่านั้นถูกอาวุธทิ่มแทง ก็กลิ้งกลับไปเอาศีรษะลงเบื้องล่าง ตกลงไปเป็นจำนวนมาก ถูกหลาวเหล็กทิ่มแทงร่างกายจนนอน ตื่นอยู่ตลอดกาลอันยาวนาน^{๑๒๖}

ต่อแต่นั้น เมื่อราตรีสว่างแล้ว สัตว์รกรทั้งหลายก็ถูกนายนิรยบาลชดเข้าไปยัง โลหกุมภอันใหญ่ อุปมาดังภูเขามีน้ำร้อนอันเปรียบได้กับไฟ^{๑๒๗}

บุคคลผู้ทุศีลถูกโมหะครอบงำ ย่อมเสวยกรรมของตนหมกไหม้อยู่ ที่ตนกระทำชั่วไว้แล้ว ในปางก่อนตลอดวันตลอดคืนอย่างนี้^{๑๒๘}

^{๑๒๐} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๑๗/๕๒.

^{๑๒๑} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๑๘/๕๒.

^{๑๒๒} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๑๙/๕๒.

^{๑๒๓} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๒๐/๕๒.

^{๑๒๔} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๒๑/๕๒.

^{๑๒๕} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๒๒/๕๒.

^{๑๒๖} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๒๓/๕๒.

^{๑๒๗} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๒๔/๕๒.

^{๑๒๘} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๒๕/๕๓.

อนึ่ง ภรรยาที่เขาไถ่มาด้วยทรัพย์ ดูหมิ่นสามี หรือแม่ผัว พ่อผัว หรือแม่พี่ชาย พี่สาวของสามี^{๑๒๙}

นายนิรยบาลทั้งหลายจะเอาเบ็ดเกี่ยวปลายลิ้นของเธอ ดึงออกมาพร้อมทั้งสายเบ็ด เธอเห็นลิ้นของตนยาวประมาณ ๑ วา เต็มไปด้วยหนอน ไม่อาจจะบอกใครให้ทราบได้ จึงตายไปหมกไหม้อยู่ในตาปนนรก^{๑๓๐}

พวกคนฆ่าแกะ ฆ่าสุกร จับปลา ดักสัตว์ พวกโจร พวกคนฆ่าวัว พวกนายพราน และพวกที่กล่าวอ้างโทษว่าเป็นคุณ^{๑๓๑}

พวกเขาจะถูกนายนิรยบาลทั้งหลายเช่นฆ่าด้วยหอก ด้วยค้อนเหล็ก ด้วยดาบ ด้วยลูกศร และศีรษะจะปักดิ่งลงไปยังแม่น้ำกรต^{๑๓๒}

ส่วนคนผู้ตัดสินใจดีไม่เป็นธรรม จะถูกพวกนายนิรยบาลทุบตีด้วยค้อนเหล็กทุกเย็นทุกเช้า ต่อแต่นั้นจะต้องกินอาเจียนที่สัตว์นรกเหล่านี้คายออก ที่มีอัตราพละบาททุกเมื่อ^{๑๓๓}

ฝูงกา ฝูงสุนัขจิ้งจอก ฝูงแร้ง และฝูงกาป่าปากเหล็ก ก็พากันรุมจิกกัดกินสัตว์นรก ผู้กระทำการมหายาบช้าซึ่งกำลังดิ้นรนอยู่^{๑๓๔}

เหล่าคนผู้เป็นอัสติบุรุษใช้ธนูสลับปากปิดร่างกาย ฆ่าเนื้อด้วยเนื้อต่อหรือฆ่ากันด้วยนกต่อชนเหล่านั้จะต้องไปตกอสูสทนรก^{๑๓๕}

ส่วนสัตว์บุรุษทั้งหลายย่อมไปสู่เทวโลกเบื้องบน เพราะกรรมที่ตนประพฤติดีแล้วในโลกนี้ ขอมหาบพิตรโปรดทอดพระเนตร ผลกรรมที่บุคคลประพฤติดีแล้วเกิด เทพเจ้าทั้งหลายพร้อมทั้งพระอินทร์และพระพรหมก็มีอยู่^{๑๓๖}

^{๑๒๙} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๒๖/๕๓.

^{๑๓๐} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๒๗/๕๓.

^{๑๓๑} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๒๘/๕๓.

^{๑๓๒} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๒๙/๕๓.

^{๑๓๓} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๓๐/๕๒๓.

^{๑๓๔} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๓๑/๕๓.

^{๑๓๕} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๓๒/๕๔.

^{๑๓๖} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๓๓/๕๔.

ข้าแต่มหाराชา เพราะเหตุนี้ อตมภาพขอถวายพระพร ขอพระองค์ผู้เป็นเจ้าแห่ง
 แคว้น จงทรงประพาศธรรม โดยประการที่บุคคลประพาศธรรมดีแล้ว ไม่พึงเดือดร้อนในภายหลัง
 เกิด^{๑๓๗}

๑๘. เรื่องนรกที่ปรากฏใน พระสุตตันตปิฎก (เล่ม ๓๐) ขุททกนิกาย จุฬนิตเทส ปฐม
 วรรค ชัคค วิสาณสุตตนิทเทส ว่าด้วยนรก ได้กล่าวถึง “สภาพของมหานรก” โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

บรรดาพวกนายนิรยบาลจึงหุ้มสัตว์นรกลงในมหานรก ในมหานรคนั้นมี ๔ มุม ๔ ประตู
 แบ่งออกเป็นสามมีกำแพงเหล็กล้อมรอบ ครอบด้วยฝาเหล็ก มหานรคนั้น มีพื้นเป็นเหล็ก ลูกโซน
 โชติช่วง แผ่ไปไกลด้านละ ๑๐๐ โยชน์ ตั้งอยู่ทุกเมื่อ มหานรอันน่าสยดสยอง แผลเผาสัตว์ให้มี
 ทุกข์ ร้ายแรง มีเปลวไฟ เข้าใกล้ได้ยาก น่าขนลุก น่าพรันพริ้ง น่ากลัว น่าเป็นทุกข์ มีกองไฟลุก
 ขึ้นจากผนังด้านตะวันออก แผลเผาสัตว์ผู้มีบาปกรรม ไปจรดผนังด้านตะวันตก มีกองไฟลุกขึ้นจาก
 ผนังด้านตะวันตก แผลเผาสัตว์ผู้มีบาปกรรม ไปจรดผนังด้านตะวันออก^{๑๓๘} มีกองไฟลุกขึ้นจากผนัง
 ด้านใต้ แผลเผาสัตว์ผู้มีบาปกรรม ไปจรดผนังด้านเหนือ มีกองไฟลุกขึ้นจากผนังด้านเหนือ แผลเผา
 สัตว์ผู้มีบาปกรรม ไปจรดผนังด้านใต้ กองไฟที่น่าสะพรึงกลัว ผุดขึ้นมาจากเบื้องล่าง แผลเผาสัตว์ผู้
 มีบาปกรรม (ลูกท่อม) ติดหลังคา กองไฟที่น่าสะพรึงกลัว ลุกขึ้นมาจากหลังคา แผลเผาสัตว์ผู้
 มีบาปกรรม (ลามลง) กระทบถึงพื้น อเวจีมหานรก ทั้งข้างล่าง ข้างบน ด้านข้าง ก็เหมือนกับแผ่น
 เหล็กที่ถูกไฟเผาจน เราร้อนโชติช่วงอยู่เสมอ สัตว์ทั้งหลายที่หยาบช้ามาก ทำกรรมร้ายแรงมากเสมอ
 เป็นผู้ที่มีบาปกรรมโดยส่วนเดียว มอดไหม้อยู่ในอเวจีมหานรคนั้น แต่ก็ยังไม่ตาย ร่างกายของสัตว์ที่อยู่
 ในนรกเหล่านั้น เหมือนกับไฟที่ไหม้อยู่ ขอเธอจงดูความมั่นคงของกรรมเกิด ไม่มีเถ้าและเขม่าเลย
 สัตว์นรกทั้งหลายวิ่งไปทางตะวันออก จากตะวันออกนั้น ก็วิ่งไปทางตะวันตก วิ่งไปทางเหนือ จาก
 ทางเหนือนั้น ก็วิ่งไปทางด้านใต้ วิ่งไปยังทิศใด ๆ ประตุนั้น ๆ ก็ปิดเสีย สัตว์เหล่านั้น มีความหวังจะ
 ออกไป จึงเที่ยวแสวงหาทางออกอยู่เสมอ สัตว์เหล่านั้นไม่สามารถจะออกไปจากมหานรคนั้น เพราะ
 กรรมเป็นปัจจัย เพราะสัตว์เหล่านั้นทำกรรมชั่วร้ายไว้มาก ยังให้ผลไม่หมดสิ้น

ความกลัว ทุกข์และโทษของเขานี้ เกิดมาจากอะไร ความกลัวนี้ เกิดแก่เขาเพราะความ
 รักเป็นปัจจัย เพราะความเกลียดเกล็นเป็นปัจจัย เพราะราคะเป็นปัจจัยและเพราะความกำหนดด้วย
 อำนาจความเกลียดเกล็นเป็นปัจจัย

ทุกข์ของสัตว์นรกก็น่ากลัว ทุกข์ของสัตว์ที่เกิดในกำเนิดเรตัจฉานก็น่ากลัว ทุกข์ของสัตว์ที่เกิดใน
 เปตวิสัยก็น่ากลัว ทุกข์ของมนุษย์ก็น่ากลัว เกิดมาจากอะไร คือ เกิดขึ้นมาจากไหน บังเกิดมาจากไหน บังเกิด

^{๑๓๗} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๓๔/๕๔.

^{๑๓๘} ขุ.จู. (ไทย) ๓๐/๑๒๒/๔๐๖.

ขึ้นมาจากไหน ปรากฏมาจากไหน ความกลัวนี้ ย่อมมี มีขึ้น เกิด เกิดขึ้น บังเกิด บังเกิดขึ้น ปรากฏแก่เขา เพราะความรักเป็นปัจจัย เพราะความเพลิดเพลนเป็นปัจจัย เพราะราคะเป็นปัจจัย และเพราะความกำหนด ด้วยอำนาจความเพลิดเพลนเป็นปัจจัย รวมความว่า ทุกข์นี้ ย่อมเป็นไปตามความรัก^{๑๓๙}

๓.๒.๓ ภพภูมิของสัตว์นรกที่ปรากฏในพระอภิธรรมปิฎก

ภพภูมิของสัตว์นรกที่ปรากฏในพระอภิธรรมปิฎก โดยมีเนื้อความของภพภูมิของสัตว์นรก ดังหลักฐานที่ปรากฏในพระอภิธรรมปิฎก ดังต่อไปนี้

๑. เรื่องนรกที่ปรากฏใน พระอภิธรรมปิฎก (เล่มที่ ๓๕) วิกังค์ ๓. ธาตุวิกังค์ ๑. สุตตันตภาชนีย์ โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

บรรดาธาตุ ๖ นั้น กามธาตุ เป็นไฉน

ความตริก ความตริกโดยอาการต่าง ๆ ความดำริ ความที่จิตแนบแน่นในอารมณ์ ความที่จิตแนบสนิทในอารมณ์ ความยกจิตขึ้นสู่อารมณ์ มีฉาสงกับปะที่ประกอบด้วยกาม นี้เรียกว่า กามธาตุ

ชั้นธ ธาตุ อายตนะ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ที่ท่องเที่ยววนับเนื่องอยู่ในระหว่างนี้ ชั้นต่ำมีเวจिनรกเป็นที่สุด ชั้นสูงมีเทพชั้นปรนิมมิตวสวัตติเป็นที่สุดนี้ เรียกว่า กามธาตุ^{๑๔๐}

๒. เรื่องนรกที่ปรากฏใน พระอภิธรรมปิฎก (เล่ม ๓๕) วิกังค์ ๑๘. อัมมทวิวิกังค์ ๕. ภูมัตถัสสนวาร วาระว่าด้วยการแสดงระหว่างภูมิ ได้กล่าวถึง “ภพภูมิของของสัตว์นรก” โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

สภาวะธรรมที่เป็นกามาวจร สภาวะธรรมที่ไม่เป็นกามาวจร สภาวะธรรมที่เป็น รูปาวจร สภาวะธรรมที่ไม่เป็นรูปาวจร สภาวะธรรมที่เป็นอรูปาวจรสภาวะธรรมที่ไม่เป็นอรูปาวจร สภาวะธรรมที่นับเนื่องในวิภูฏทุกข์ สภาวะธรรมที่ไม่นับเนื่องในวิภูฏทุกข์

สภาวะธรรมที่เป็นกามาวจร เป็นไฉน

ชั้นธ ธาตุ อายตนะ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณที่ท่องเที่ยวอยู่ในภูมินี้ ที่นับเนื่องในภูมินี้ ในระหว่างนี้ คือ เบื้องล่างกำหนดเอาเวจिनรกเป็นที่สุด เบื้องบนกำหนดเอาเหล่าเทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตติเป็นที่สุด สภาวะธรรม^{๑๔๑}

^{๑๓๙} ชุ.จุ. (ไทย) ๓๐/๑๒๒/๔๐๗-๔๐๘.

^{๑๔๐} อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๑๘๒/๕๒๒.

^{๑๔๑} อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๑๐๒๐/๖๖๗, อภิ.สง. (ไทย) ๓๔/๑๒๘๗/๓๒๕.

๓.๓ ภพภูมิของสัตว์นรกที่ปรากฏในอรรถกถา

๓.๓.๑ ภพภูมิของสัตว์นรกที่ปรากฏในอรรถกถา

ภพภูมิของสัตว์นรกที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถา โดยมีเนื้อความของภพภูมิของสัตว์นรกดังหลักฐานที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถา ดังต่อไปนี้

๑. อรรถกถา (ภาษาไทย) พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตะกะ (ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๕๖) เรื่องที่ ๑๐. เทวทัตตสุตตวันณนา พรรณนาพระสูตรด้วย พระเทวทัตถูกอสังฆกรรมครอบงำ (อเวจีภูมิ หรืออเวจีมหานรก)

ในพระสูตรที่ ๑๐ พึงทราบวินิจฉัยดังต่อไปนี้ ในพระสูตรเป็นต้นว่า ภิกษุทั้งหลาย (พระเทวทัต) ถูกอสังฆกรรม ๓ ประการครอบงำ (ตีตี ภิกษุเว อสทมเมหิ อภิภูโต) มีเรื่องพิสดารว่า เมื่อพระเทวทัตตก “อเวจีมหานรก” แล้ว พวกภิกษุฝ่ายพระเทวทัตและพวกอัญญเดียรธีย์พากันกล่าวกันว่า “พระเทวทัตถูกพระสมณโคตมสาบแช่งแล้ว จึงถูกแผ่นดินสูบ” เพราะได้ฟังเรื่องนั้น คนทั้งหลายผู้ไม่เลื่อมใสในศาสนาจึงเกิดความสงสัยว่า “ข้อนี้จะพึงเป็นเหมือนที่คนทั้งหลายพูดกันหรือหนอ” ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลความเป็นไปนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ครั้นนั้นพระผู้มีพระภาคเมื่อจะตรัสปฏิเสธความยึดถือผิดของคนเหล่านั้นว่า “ภิกษุทั้งหลายตถาคตย่อมไม่ให้การสาบแช่งแก่ใคร ๆ เพราะเหตุนั้น เทวทัตจึงไม่ใช่ถูกเราสาบแช่งเทวทัตตกนรกเพราะกรรมของตนเท่านั้น” จึงตรัสพระสูตรนี้โดยเป็นเหตุเกิดแห่งเรื่องนี้

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ถูกอสังฆกรรม (อสทมเมหิ) ได้แก่ ภูตรธรรมของอัสติบุรุษ หรือภูตรธรรมที่ไม่สงบ (ครอบงำ) คำว่า แก่ไขไม่ได้ (อเตกัจโจ) ความว่า แก่ไขไม่ได้ คือเยียวยาไม่ได้ เพราะการเกิดในอเวจีไม่มีการแก้ไข เหตุที่พระเทวทัตเป็นผู้ที่แม้พระพุทธเจ้าทั้งหลายก็ไม่ควรให้กลับใจ พระเทวทัตเชื่อว่ามีความปลอดภัย เพราะมีความปรารถนาอันต่ำทราม ที่เป็นไปโดยประสงค์จะประกาศคุณความดีที่ไม่มีอยู่ (ในตน) ภาวะของผู้มีความปรารถนาเช่นนั้น ชื่อว่าปาปิจฉตา ถูกความปรารถนาเช่นนั้น (ครอบงำแล้ว) พระเทวทัตนั้นเกิดความปรารถนาขึ้นแล้วว่า “เราจักรักพระพุทธเจ้าเราจักปกครองหมู่สงฆ์” พระเทวทัตเชื่อว่ามีมิตรชั่ว เพราะมีมิตรชั่ว คือเลวทราม มีพระโกกาลิกะเป็นต้น ภาวะของผู้มีมิตรเช่นนั้น ชื่อว่า ปาปมิตตตา คำว่า กลับมาถึงความเสื่อม (โอสานิ อาปาติ) ความว่า เป็นผู้ยังทำกิจไม่เสร็จเลย แต่สำคัญว่า “เราทำกิจเสร็จแล้ว” จึงถึงความพินาศจากสมณธรรม ดังนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงทรงประกาศโทษในความเป็นปฤชชนโดยพิเศษด้วยพระสูตรนี้ว่า “ความเป็นปฤชชนเป็นของหนัก เพราะเป็นเหตุให้บุคคลแม้ให้สมบัติทั้งหลาย มีอามานและอภิญญาเป็นที่สุดเกิดแล้วเมื่อยังละซึ่งเหตุแห่งทุกข์มีอย่างต่าง ๆ ที่จะนำความฉิบหายมิใช่

ประโยชน์เป็นอันมากมาให้ การประกาศคุณความดีที่ไม่มีอยู่การคลุกคลีกับอสังตบุรุษ และการประกอบความเกียจคร้านไม่ได้ จักประสบโทษที่แก้ไขไม่ได้ ตั้งอยู่ตลอกกับใน “อเวจีมหานรก”

คำว่า เทวทัตนั้นสั่งสมความประมาท เบียดเบียนตถาคตนั้น (โส ปมาท มนุจिณโณ อาสขช นํ ตถาคตํ) ความว่า เทวทัตนั้น คือผู้เป็นอย่างนั้นไม่รู้ประมาณของตน ถึงความประมาท โดยแต่งตั้งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้เท่า ๆ กับตนว่า “ถึงพระพุทธเจ้าจะเป็นศากยบุตร แม้เราก็เป็นศากยบุตร ถึงพระพุทเจ้าจะเป็นสมณะแม้เราก็เป็นสมณะ ถึงพระพุทธเจ้าจะมีผู้มีฤทธิ์ แม้เราก็เป็นผู้มีฤทธิ์ ถึงพระพุทธเจ้าจะมีทิพย์จักขุ แม้เราก็เป็นผู้มีทิพย์จักขุ ถึงพระพุทธเจ้าจะมีทิพย์โสตร แม้เราก็เป็นผู้มีทิพย์โสตร ถึงพระพุทธเจ้าจะได้เจโตปริยญาณ แม้เราก็ได้เจโตปริยญาณ ถึงพระพุทธเจ้าจะเป็นผู้รู้ธรรมที่เป็นอดีต อนาคตและปัจจุบัน แม้เราก็รู้ธรรมเหล่านั้น ” กระทบกระทั้ง รุกราน เบียดเบียนตถาคต เพราะถูกมารดลใจว่า “บัดนี้ เราจักเป็นพระพุทธเจ้า จักปกครองภิกษุสงฆ์” คำว่า จึงต้องไปเกิดใน “นรกอเวจี” มีประตู่ ๔ ด้าน นำสะพรั่งกล้วยงักนัก ผอวีจินิรยํ ปตฺโต จตุทวารํ ภูยานกํ) ความว่า จึงถึงนรกใหญ่ที่ได้นามว่า “อเวจี” เพราะเปลวไฟ และเหล่าสัตว์ผู้เกิดขึ้นในนรกนั้นมีอยู่เป็นนิจนัคร ชื่อว่า มีประตู่ ๔ ด้าน เพราะประกอบด้วยประตู่ใหญ่ ๔ ประตู่ในด้านทั้ง ๔ นำกล้วยงักนักด้วยอำนาจการถือปฏิสนธิ สมจริงดังพระดำรัสที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ว่า “กัมมทานกนั้นมิ ๔ มุม ๔ ประตู่ แบ่งออกเป็นส่วนมีกำแพงเหล็กล้อมรอบ ครอบด้วยฝาเหล็ก มหานรกนั้น มีพื้นเป็นเหล็ก ลูกโซนโซติช่วง แผ่ไปไกลด้านละ ๑๐๐ โยชน์ ตั้งอยู่ทุกเมื่อ^{๑๔๒}

๓.๔ สรุปการศึกษาภพภูมิของสัตว์นรกในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

๑. นิยามศัพท์และความหมายของภพภูมิ

๑.๑ นิยามศัพท์ของคำว่า “ภูมิ” ของสัตว์นรก ตามพระบาลี

นิรย (นิ+อย) นรก, ทุคติ. โอโย อิกฺขุผลํ, โส นิคฺคโต อสฺมาติ นิรโย อยะแปลว่าผลที่น่าปรารถนา, นรก ชื่อว่านิรยะ เพราะปราศจากผลที่น่าปรารถนานั้น (ลง รุ อาคม). นิธิโต รโย คมนํ เอตถาติ วา นิรโย หรือนรกเป็นสถานที่มีการไปอันน่าตำหนิ ชื่อว่านิรยะ (นิ+รย)

^{๑๔๒} พ.อติ.อ. (ไทย) ๔/๘๙/๔๑๐-๔๑๓.

๑.๒ นิยามศัพท์ของคำว่า “ภูมิ” ของสัตว์นรก ตามพจนานุกรม

นิยามศัพท์และความหมายของ “นรก” ตามพจนานุกรม คำว่า “นรก” หมายถึง ผลที่น่าปรารถนา, นรก เชื่อว่านิริยะ เพราะปราศจากผลที่น่าปรารถนานั้น หรือนรก เป็นสถานที่ที่มีการไปอันน่าตำหนิ เชื่อว่านิริยะ

๒. ภูมิของสัตว์นรกที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก

เรื่องนรกที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก มี ๓ ปิฎก คือ ๑. เรื่องนรกที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก ๒. เรื่องนรกที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก ๓. เรื่องนรกที่ปรากฏในพระอภิธรรมปิฎก

๒.๑ ภูมิของสัตว์นรกที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก

ภูมิของสัตว์นรกที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก เช่น ๑. เรื่องนรกที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ (ปาราชิกกัณฑ์) ปาราชิกสิกขาบทที่ ๓ “วินิตวัตถุ” เรื่องพรรณนานรก ๓ เรื่อง เป็นต้น

๒.๒ ภูมิของสัตว์นรกที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก

ภูมิของสัตว์นรกที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก เช่น ๑. เรื่องนรกที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก (เล่มที่ ๙) ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ๒. สามัญญผลสูตรวิชา ๘ ประการ ๗. ทิพยจักขุญาณ เป็นต้น

๒.๓ ภูมิของสัตว์นรกที่ปรากฏในพระอภิธรรมปิฎก

ภูมิของสัตว์นรกที่ปรากฏในพระอภิธรรมปิฎก ๑. เรื่องนรกที่ปรากฏใน พระอภิธรรมปิฎก (เล่มที่ ๓๔) ฌัมมสังคณี ๓. นิกเขปกัณฑ์ ทุกนิกเขปะ ปิฎฐิทุกะ เป็นต้น

๓. ภูมิของสัตว์นรกที่ปรากฏในอรรถกถา

ภูมิของสัตว์นรกที่ปรากฏในอรรถกถา เช่น ๑. อรรถกถา (ภาษาไทย) พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค-ขันธวรรค-วิคัณณนา สารัตถ์ปกาสินี ภาค ๒ (ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๕๓) ๘. ลักขณสังยุต ๑. ปฐมวรรค หมวดที่ ๑. เรื่องที่ ๑. อัญญิสุตตวิคณนา พรรณนาพระสูตรด้วยเปรตมีแต่โครงกระดูก เป็นต้น